

BÜLLETÄÄN

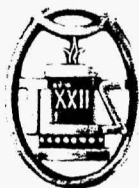
EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

Eesti Õpetajate Keskühingu
häälekandja

BÜLLETÄÄN

Nr. 28

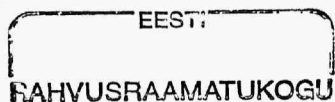
Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile

Stokholm 1980

SISUKORD

1. Lastevanemate roll eesti keele õpetamisel — Aime Andra	3
2. Lauluõpetusest eesti koolis — Juta Zacharski	5
3. Etteütlus õigekirja õpetamisel — Leida Juks	7
4. „Vaba Eesti Sõna” „Noorte Lehekülg” eesti koolis — Dr. Kersti L. Linask	8
5. Eesti aineala õpetus USA-s Connecticuti keskkoolidesse — Gaston O. Randvee	9
6. Noorte keeleoskus ja koolid — Aho Rebas	12
7. Õpetajate edasiharimine	
Õpetajate päevad USA-s — Gaston O. Randvee	13
Vaba kirjakeele normi poole — Heinrich Mark	16
8. Tööväljalt	
35 aastat Stokholmi Eesti Algkooli lasteteatrit — Henno Kirikmäe	19
Toronto Eesti Keskkool — Edgar Marten	22
Stokholmi Eesti Algkool 35 aastane — Herman Rajamäe	25
Göteborgi Eesti Algkooli dramaatiline asutamiskäik — Heinrich Mark	30
Kooli- ja haridustöö konverents Stokholmis 1979 — Ivar Paljak	33
Ankeet õpikute ja nende kasutamise kohta — Herman Rajamäe	36
9. Rahvusvaheliselt foorumilt	
Rahvusvahelise Õpetajate Ühingute Liidu (IFTA) kongress Madriidis — Enn Saluveer	40
FIPESO — Rahvusvaheline Gümnaasiumiõpetajate Liit — Joh. Ungerson	42
Mis on WCOTP? — Meemo Mäelo	43
10. Baltimore'i Eesti Koolist — Ilme Roomets	45
11. Varia — Herman Rajamäe	47

„Bülletäni” toimetuse: **Herman Rajamäe (ansvarig utgivare)**, Uudo Juuno, Henno Kirikmäe, Paul Laan, Heinrich Mark, Edgar Marten, Gaston O. Randvee, Leida Rosenthal-Sulg ja Marje Tui.

Eesti Õpetajate Keskühingu ja ”Bülletäni” toimetuse ja talituse aadress:

Estniska Skolan
Svartmangatan 20–22
S–111 29 Stockholm 2
S w e d e n

LASTEVANEMATE ROLL EESTI KEELE ÕPETAMISEL

Eeldades, et iga lapsevanem püüab anda oma lastele parimat, ei tohiks tekkida mingit küsimust, kas lastele õpetada oma esivanemate keelt. On leitud, et iga keel rikastab lapse intelligentsi ja arendab tema mõttemaailma. Ühiskonnas, kus suurem protsent noori siiski kasvab üles osates vaid üht keelt, ei ole kerge omandada teadmisi praktilise kakskeelsuse õpetamise probleemides ja nende lahendamises. Eriti võib kerkida esile raskusi esimestel kooliaastatel, kui laps ingliskeelses koolis ei võta osa kõigest või ei pääse mõjule oma võimetele või kui tal tekib raskusi mingil muul põhjusel inglise keelega. Seepärast on tänane seminar eriti tere tulnud.

Soovitav oleks korraldada sellel teemal arutlusi sagedamini. Alustada võiks näiteks lastevanematega, kes oma lapsi toovad eesti kooli. Samal ajal, kui lapsed on koolis, võiks toimuda probleemide arutus parajasti päevakorral olevates kakskeelsuse küsimustes. Kui vanemad on teadlikud ja kuulevad, et enamus lapsi läbib näiteks perioodid, kus ta keeldub eesti keelt rääkimast jne., on vanematel siiski lootust ja kindlust jätkata eesti keele õpetamist ja rääkimist oma lastega. Arutluste teel saab jagada kogemusi, kuidas ühe või teise lapsega on kergem eriolukordadest üle saada.

Vaatamata enamuse arvamusele, pole suur osa lastevanemaid sündinud lastekasvatajateks, veel vähem õpetajateks. Ka ei sünni ükski laps õpetusleht kaasas, kuidas ja mismoodi tema võimeid õieti suunata ja välja arendada. Üksteisele näpunäidete andmine ja kogemuste jagamine aitaks siin palju kaasa. Sageli ilma sellise abita lüüakse lihtsalt käega, leides, et lapsele tekitab kahe keele rääkima õppimine ja kasutamine ülepääsematu raskusi.

Tegelikult esineb aga kõige suurem raskus vanematel — olla järjekindel ja kasutada lastega kõneldes püsivalt eesti keelt. Paljud vanemad, eesti ühiskonna liikmed, sageli isegi Eestis kõrgema hariduse omandanud, ei nõua enam eneselt puhta eesti keele rääkimist, kuidas saab siis nõuda seda lastelt. Me kõik teame ütlust: „Ära nõua teistelt, milleks sa ise pole suuteline!” Kuidas saame meie, kes me ise ei räägi eesti keelt, nõuda seda oma lastelt? Vahel tundub, et terve eesti ühiskond on hakanud loobuma oma keelest ja kultuurist ilma sellele tähelepanu pööramata ja aru andmata. Arvatakse, et keel on selge ja seda võib igal ajal kasutada kui vaja ning ei panda tähelegi, kuidas hoolimatusest räägitakse eesti keelt inglise keelega segi, nagu vanasti mõni „kadakasaks” või „pajuvenelane”. Kelleks peaksime kutsuma endid? Websteri sõnaraamatu järgi isegi tõeline internatsionaalne inimene peab olema teadlik ja tundma rohkem kui üht keelt ja kultuuri. Meie tuleviku (laste) pärast on vaja eesti ühiskonnal, mitte ainult lastevanematel, kasutada eesti keelt omavahel igal võimalikul juhul ja olla uhked sellele. Siis saame seda nõuda ka lastelt ja neilegi sisendada uhkusetunde oma keele ja rahva vastu.

Eesti keelt tuleb lapsele õpetada kohe hällist alates, kuigi see hiljem võib-olla jääb teiseks keeleks. Kogemused näitavad, et eesti keele õppimine enne siinsesse kooli astumist on eriti tähtis. Mida suurem sõnatagavara on lapsel enne ingliskeelses kooli astumist, seda kergem on tal seda ka säilitada ja arendada hiljem. Abinõusid on palju. Peab leidma ainult tahtmist oma aega jagada oma lastega. Prae-

gune lastekasvatust pöörab suurt tähelepanu vanematel oma lastega tegelemisele, eriti nende noores eas. Anda lapsele osa oma kallist ajast eesti keele õpetamiseks on palju tähtsam ja väärtuslikum kui igasugused kingitused ja muud hüvitused. Seda psühholoogiliselt ja emotsionaalselt väga vajalikku vanemate aja jagamist lastega saab kasutada keele õpetamiseks ükskõik mida lastega koos tehes. Tehtagu seda eesti keeles! Juba varakult saab koos lapsega mängida, õpetades talle mängu keelt. Samuti tuleb hakata väga varakult koos lapsega lugema raamatuid ja vaatama pilte, ikka eesti keeles, isegi kui raamat on ingliskeelne. Kooslugemine tekitab huvi raamatu vastu. Lastega jalutades, autoga sõites jne. saab kasutada aega keele õpetamiseks: väiksematega lihtsalt auto aknast nähtava seletamises, küsimuste esitamises ja sõnamängude mängimises, suurematel kas või eesti koolis omandatud ajaloo ja maateaduse teadmisi laiendades. (Sõnamänguna saab kasutada „Täidan laeva” lihtsalt nii mängides, et igauks kordamööda leiab vastava väljavalitud algtähega sõna.)

Peamine sõnavara laiendamine on aga ikkagi lugemine. Arvatakse sageli, et lapsele on mõni lugu liialt raske ja ta ei saa aru. Tegelikult haarab laps rohkem kui võib arvata ja seega suurendame lapse sõnatagavara, mida ta hiljem hakkab kasutama. Mõne lapse tähelepanuaeg on muidugi lühem kui teisel ja lugemisaja pikkus oleneb sellest. Kui laps on võimeline juba veerima, mida ta peaks oskama enne ingliskeelses kooli astumist, siis laseme lapsel lugeda algul kas mõni rida, paragraaf või lehekülg, nii nagu ta võimed, ja siis me lõpetame jutu. Nii ei lähe lugemine liialt raskeks ja ei kustu huvi. Lugema peab alati valjusti. See aitab sõna hääldamist kuulda ja paneb suumusklid õigesti hääldama häälikuid, mida muidu inglise keelt õpetades ei kasutata. See on eriti tähtis lastele, kui nad juba inglise keelt loevad. Valjusti lugemine on kasuks ka lastevanematele, et mitte ärguda ainult oma igapäevasesse keelde. Noorematele valjusti lugemine aitab arendada ka keele voolavust kõnes. Selle asemel, et vaadata televisiooni, mis ei arenda lapse loovat vaimu, on palju kasulikumat kasutada pool tundi iga päev valjusti lugemiseks.

Tähtis on ka lapse ühiskonda viimine, kus ta kuuleb eesti keelt. Samuti on laps võimeline mängima õppima mitmes keeles, kui seda temale õpetatakse ja seda nõutakse. Siin on suur osatähtsus eesti koolidel, kus lapsed teiste eesti lastega kokku puutuvad. Muidugi kui seal on lapsi, kellelel nõutakse, et nad eesti lastega räägiks ja mängiks eesti keeles. On aga vale arvata, et lapse eesti kooli viimine õpetab talle selgeks eesti keele. Kui ei ole selleks põhja ja kaasabi kodust, tekitab see lapsele, kaasõpilastele, õpetajatele ja ka lastevanematele raskusi.

Nüüd pöördun oma lemmikealiste – 4-5-aastaste juurde. See on tänuväärne ja tähtis iga, kus mudilased hakkavad huvi tundma tähtedest ja nende salapärasuse selgitamisest. Kuna lapsele on palju kergem, kui ta õpib eesti keele lugemise selgeks enne ingliskeelses kooli astumist, saab sellealastele õpetada lugemist mängides, ilma et peaks istuma õppelaua taha. „Tähtede mängu” põhimõttele rajatud mängu saab kasutada nii lasteaias kui kodus. Igasugused tähed, nagu magneediga tähed, mis on peaaegu kõigile lastele huvipakkuvad, saab panna näiteks köögis jääkapi uksele ja kui laps on emaga koos köögis, on hää nimetada seal tähtede kõlasid ja aidata kokku panna silpe ning lihtsaid sõnu või nimesid. Alustada tuleks muidugi lühikeste sõnadega ja tuntud nimedega, nagu lapse oma nimi,

„isa”, „ema”, „onu” jt. Samuti saab mängides ehitada klotsidest tähti, lõigata tähti, triikida tähti kas või odavatele kardinatele lapse tuppa. Ikka ja ikka, et tähe kuju oleks juba õige noorelt silmade ees. Näidata lapsele kujusid ja tähti ja lasta tal leida samasuguseid jne. Ikka ja jälle neid hääldades ja seda päevase mängu sees lühikest aega korruga. Suuremal osal lastel ei ole hiljem mingit raskust inglise keelega. Esiteks on tal tähekujud juba tuttavad ja ära õppida, et mõnel tähel on inglise keeles mitu kõla, ei osutu mitte liialt raskeks, eriti kuna laps kuuleb ju enese ümber inglise keelt küllaldaselt enne kooliminekut, sageli mängides omasugustega õues, vaadates ja kuuldes televisiooni jne. Kuigi paar esimest kooliaastat võivad tekitada pisut raskusi, on hilisem edasijõudmine ka inglise keeles sageli palju kiirem.

Lõpuks tahaksin tervele eesti ühiskonnale südamele panna, et nad räägiksid omavahel eesti keelt ja nõuaksid seda ka meie noortelt. Noored lastevanemad, kelle eesti keele sõnatagavara on piiratud, peaksid tingimata valjusti lugema eestikeelseid raamatuid, seega oma sõnatagavara suurendades. Enam veel, meie ühiskond peaks aitama noori sõnatagavara laiendamises. Ei ole küllaldane, kui kodus või suvelaagrites käseme lapsel rääkida EESTI KEELES. Me peame tõlkima, mida parajasti öeldi inglise keeles ja laskma siis seda korrata. Nooremad kordavad meelsasti ja kordamine oleks iseenesestmõistetav ka suurematel lastel. Kui selline kord on kehtiv eesti koolides, laagrites ja kodudes, siis võidame palju. See nõuab vanematelt, õpetajatelt ja kogu eesti ühiskonna liikmetelt tähelepanu ja hätahtlikku abi.

Lapsed on meie tulevik! Millisena näeme ja tahame näha oma tulevikku? Mida soovime parandada oma lastele? Kas oleme võimelised parandama ja hääksi kiitma ainult majanduslikku häaolu ja saavutusi? Arvan, et meie lapsed on vääri- lised ja võimelised ka eesti keelt ja kultuuri edasi kandma. See on meie mehest.

Aime Andra
New Yorgi Eesti Kooli Lasteaed

LAULUÕPETUSEST EESTI KOOLIS

Rääkida lauluõpetusest eesti koolis on rääkida millestki „mureliku suuga”. Eesmärki, äratada armastust ja huvi eesti laulu vastu, pole kaugeltki nii kerge saavutada, kui see ehk väljaspool seisjale võiks tunduda. Ütleksin kohe alguses avameelselt, et mul pole õnnestunud lapsi laulma panna, kui laulmise all ei mõelda õigete sõnade ja viisi kuuldavale toomist, vaid seda spontaanset eneseväljendus- tunnet — „ei saa mitte vaiki olla” või .. laul teeb rinna rõõmsaks”.

Puudutaksin kõigepealt neid probleeme, mis minu meelest on peamiseks tõk- keiks, ja edasi minnes tutvustaksin oma laulutundide käiku. Lõpuks oleksin aga eriliselt huvitatud koosolijate värskeist ideedest ja ettepanekuist.

Üheks peamiseks raskuseks on õpilaste kuulumine erinevasse vanusesse. Kuna meie Baltimore kooli lastegrupp on niikuinii väike, ei saa me seda liigselt killus- tada. Laulutunnid toimusid meil möödunud ja tänavusel kooliaastal kahes grupis:

4.–8. aastani (11 last) ja sealt edasi 17.-aastani (13 last). Kui noorema grupi jaoks polnud laulude valikuga raskusi (kasutan nii siinilmunud kui kodumaalt saadud lastelaule), on aga vanema grupi liikmete huvid ja võimed hoopis kokkuviidamatud. Nii tuleb paratamatult võtta kavassee laule, mis on kas nooremaile ülejõukäivad või vanemaile liigselt naiivseina tunduvad. Teiseks komistuskiviks on loomulikult laulude tekst. See maailm, millest on eesti lauludes juttu, on me noorusele võhivõõras. Ehkki selgitan tundmatuid mõisteid ja tutvume luuletusega sisuliselt, jäävad sõnad laulmisel sellegipoollest pealispinnale ega moodusta viisiga tervikut, LAULU, selle sõna otseses tähenduses. Nii toimub laulmine arglikult ja nagu millegi pealesunnitud kohustuse täitmisena. Tänapäeva noored, kes on harjunud kuulama võimendatud, süngoobilisest rütmist ja dissonantsest harmooniast kantud „pop”-muusikat ja sellesse sisse elanud, tunnetavad meie ühehäälselt laulu mingi väga monotoonsena, kui mitte isegi anakronismina. – Et laulutunde elavamaina hoida ja teatud huvinivood säilitada, püüame võimalikult rohkesti laule niiöelda „läbi laulda”. Selleks olen paljundanud kümnete laulude sõnu, mida tunni alguses õpilastele kätte jagan ja hiljem jälle kokku korjan, sest pärisomandiks andmise korral poleks need mitmel õpilasel järgmiseks tunniks kaasas. Läbilaulmise puhul pole võimalik detailidesse süveneda, mida peame aga silmas nii jõulu- kui kevadpeol ettekantavaid laule õppides.

Nagu mainisin, pole lauluõppimine kaugeltki oma eesmärgini jõudnud, mida koolikava koostades on paberile pandud. Seepärast olen ehk omavoliliselt maksvast teest pisut kõrvale kaldunud ja midagi uut, minu meelest küllaltki vajalikku, tundidesse püüdnud sisse tuua. Healmeel nelmetaksin laulutunde hoopis MUUSIKATUNDIDEKS. Ja sellest uuest nimetusest lähtudes olengi laiendanud programmi. Kõigepealt tutvume põgusalt eesti tähtsamate heliloojatega, nii vanade kui kaasaegsetega, sest laste teadmised sellel alal on minimaalsed. Siis olen õpilastele ülesandeks teinud alati peale Baltimore eesti koorikontserte paari kuuldu laulu nime koos komponisti omaga üles märkida, et sel moel midagi meelde jätta meie koorirepertuaarist. Ka oleme rääkinud üht-teist tähtsamaist eesti muusikuist-interpretetidest.

Kas loaga või loata olen tunginud isegi eesti keele õpetaja võimupiirkonda, sest SÕNA on ikkagi see primaarne laulukandja, kuigi eesti rahvalaulu algaegadesse kuulub ka sõnatu hellelamine, millel pole aga õigustatud kohta meie laulutundides. Sõnavara rikastamiseks lasen lastel liitsõnu leida, mille esimeseks või teiseks pooleks on kas „HÄÄL” (näit. lauluhääl, häälepaelad); „MUUSIKA” (koorimuusika, muusikasõber); „LAUL” (kirikulaul, laulupidu); „HELI” (kandleheli, helilooja). Oleme leidnud ja üles märkinud muusikavihikuisse üllatavalt palju sõnu ja see tegevus on olnud õpilastele silmanähtavalt meeltemööda. Lisaks olen püüdnud tutvustada eestikeelseid muusikatermineid, mida ainult inglise keeles tuntakse. Õnneks õpib enamik lastest muusikat, kas klaverit või koolis mõnda keel- või puhkpilli, nii ei ole neile muusikaterminid kui niisugused päris tundmatuks alaks. Eesti kooli muusikatund on aga ainuke koht, kus noor saab teada, et eesti keeles ei öelda „sonata” vaid „sonaat”; mitte „symphony” vaid „sümfoonia”; mitte „opera” vaid „ooper” ning „French horn” pole „prantsuse sarv” vaid „metsasarv”. Eespool toodud sõnu kohtab ingliskeelseina kahjuks isegi meie ajakirjanduses, mis on tohutult häiriv nähtus ja seega kaasõigustajaks laulu-

tunni laiendamisel muusikatunniks. Me tahame oma noorte eestikeelset väljendusoskust igas suunas laiendada ja see külg jääks varju, kui laulutund koosneks üksnes laulmisest ja rütmi markeerimisest.

Kuigi jõuame ehk ainult poolele teele oma eesmärgi suunas sammumisel, tahan sellele vaatamata eesmärki sama kaugel hoida ja teostatuga mitte rahule jääda. Kõike saab teha paremini ja tulemusrikkamalt, kui alla ei anta. Tiivustusks enesele loodan, et meie lapsed siiski mingil määral rikastatutena eesti koolist koju lähevad, mõni neist isegi ehk mõnda eesti viisi omaette ümisesdes . . .

Juta Zacharski
Baltimore'i Eesti Kool

ETTEÜTLUS ÕIGEKIRJA ÕPETAMISEL

Õpilase eesti keele oskus on mitmesugune. Mõned õpilased oskavad ainult rääkida eesti keelt. Teised räägivad, loevad ja kirjutavad eesti keelt. Eesti keele lugemine on palju lihtsam kui kirjutamine. Õiget kirjutamist peab järjekindlalt õppima ja harjutama. Eesti keeles on väga palju reegleid kirjutamise õppimiseks. Nende reeglite mõistmine nõuab palju aega. Eesti täienduskoole peetakse ainult nädalalõppudel väheste tundidega. Lühikese aja jooksul ei ole kuidagi võimalik kõiki reegleid läbi võtta ning harjutada. Aega jääb ainult väheste reeglite õppimiseks.

Aastaid tagasi hakkasin lihtsamat viisi kasutama õigekirja õppimiseks. Pean tunnistama, et see on osutunud küllaltki tulemusrikkaks. Täna tahangi koosolijatele seda lähemalt tutvustada. Nimelt igaks koolipäevaks annan kodutööna lugemikust umbes kaks lehekülge lugema õppimiseks. Aga neil tuleb õppida seda lugemispala ka kirjutama. Näiteks ema või keegi teine kodus peab olema abiks. Õpilased õpivad koos emaga lugemist. Aga emal tuleb ka ette ütelda ja lapsed kirjutavad. Ema loeb etteütelse läbi ja parandab vead. Õpilastel ei ole teada, mis-sugused laused õpetaja valib. Seetõttu õpilased peavad oskama lugemistükki kirjutada algusest kuni lõpuni. Harilikult olen valinud 10 lauset. Laused on valitud põhimõttel, et igas lauses on vähemalt üks sõna, mille kirjutamine teeb raskusi. Toon siin mõned näited. Eesti keeles tekitavad raskusi sõnad, kus teatud vormides on kahekordne kk, pp, tt ja teistes vormides ühekordne k, p, t. Mõned kahtlevad, kuidas kirjutada leidsin, tundsin, murdsin, kandsin, kartsin, petsin, nutsin j.t. Probleemiks on ka tähed i ja j sõnades, nagu maias, majja, käia, süüa, tulija j.t. Antud näiteid õpilased näevad korduvalt lugemisel ja kirjutamisel. Seetõttu „kulub” õpilastel pähe nende õigekiri, ilma reegliteta.

Kui aega on, siis saab teha ka etteütlist, mis on mõeldud õpitud reeglite kontrollimiseks. Sel juhul tuleb läbi võtta vastavad reeglid, klassis harjutada ja siis alles etteütlist teha. Kui õpilased on nõrgemate teadmistega, siis seletada ainult üks reegel korraga. Vastasel korral lähevad õpilastel reeglid segamini. Kui mõned reeglid paistavad selged olema, siis neid korrata ja etteütlist teha. Reeglite seletamine on õpetajate ülesanne, mitte kodude.

Klassis tehtud etteütlistused peaks õpetaja samal päeval parandama ja õpilastele

tagasi andma. Õpilastele antagu võimalus oma tehtud tööd vaadata ja tehtud vigade kohta küsimusi esitada õpetajale. Ei ole õige, et parandatud etteütlused antakse tagasi alles järgmisel koolipäeval. Kui õpilased näevad oma tehtud vigu otsekohe, siis on neil elav huvi vigade vastu.

Etteütlus olgu igal koolipäeval, välja arvatud vanemad klassid, kus on vahetevahel etteütluse asemel ümberjutustus klassis etteloetud jutust.

Leida Juks
New Yorgi Eesti Kooli õpetaja

»VABA EESTI SÕNA» »NOORTE LEHEKÜLG» EESTI KOOLIS

„Vaba Eesti Sõna” noorte lehekülg on kujunenud meie noortele vajalikuks õpetlikuks väljaandeks, kuna see on juba palju aastaid ilmunud. Esimene lehekülg noortele ilmus Ants Roosi toimetusel 18. oktoobril 1952. See oli trükitud ajalehe sisemistele lehekülgedele, nii et seda sai välja lõigata ja moodustada ühe neljaleheküljelise brošüüri 12x16 cm. See ilmus iga kahe nädala tagant nime all „Kas tunnend maad, mis Peipsi rannalt . . .”. Sisu oli sarnane peatselt järgnenud „Kiri-Koolile” – lugemisvara, keeleharjutusi, küsimusi vastamiseks jne. 1953. a. septembris hakkas ilmuma „Kiri-Kool” juba 16-leheküljelise erivihikuna. 1954. a. augustis hakkas see ilmuma iseseisvana väljaspool VES. Sellega said „Kiri-Kooli” kasutada ka väljaspool USA-d lapsed ja noored, kellel ei olnud põhjust ajalehe VES tellimiseks. 1953–1959. a. ilmus 46 numbrit „Kiri-Kooli”, kokku 1.029 lk. „Kiri-Kool” sisaldas ühtlasi ka korrespondents-kursust, kuna mitmed lapsed saatsid Ants Roosi küsimustele ja harjutustele vastused, mida väljaandja parandas ja tagastas.

1956. a. detsembris hakkas ilmuma „Vaba Eesti Sõna” „Noorte Sõna” eri-lehekülg, mida sai murda 15x23 cm 8-leheküljeliseks brošüüriks ja mis koosnes lugemismaterjalist ja harjutustest (eriti oli palju ristsõnu). Suur rõhk oli skautlusele, kuna mõlemad toimetajad, algul Herbert Michelson, hiljem 1969. aastast Erni Kilm, olid skaudijuhid. „Noorte Sõna” viimne number ilmus 1971. a. detsembris.

Järgmisel aastal, Gaston O. Randvee algatusel, alustas ilmunumist VES-is „Noorte Lehekülg” praegusel kujul, mis trükiti täielikult lehe ühele küljele. Selle lehekülje toimetamise võttis varsti enda peale Leena Aare. Sisu on olnud nii nagu me praegu seda tunneme, iga kool täidab teatud kuu lehekülje. On soovitatud, et oleks 50 % õpilaste kirjutusi ja 50 % täiskasvanutelt noortele. See ei ole alati nii toimunud, kuna mitmed suuremad koolid on jõudnud täita terve lehekülje oma õpilaste kirjutustega. Leena Aare alustas ka mudilaste ja teismeliste lehekülje, et see üritus teha elavamaks ja huvitavamaks.

Nüüd oleme jõudnud tänapäevani. Vaatleme täpselt, kuidas töötab see „Noorte Lehekülg”, missugust teed käib kirjand, et jõuda lehte. See on järgmine:

1. Koolis õpetaja annab kirjutiste teemad ja selgitab neid. Õpilane kirjutab õppetunnis või kodus. Õpetaja ja vanema piiratud abi on lubatud, isegi soovitav, kuna see võib lapse huvi tõsta. Põhiliselt peab aga töö olema lapse oma, tema

oma mõtted ja väljendusviisid.

2. Õpetaja parandab õigekirjutusvead, kuid lapse väljendusviisi, võib-olla ka lauseehituse jätab lapse omaks.

3. Laps kirjutab ümber, seda sammu mitte unustada, kuna sellest õpib laps ning harjub korralikult tööd lõpetama.

4. Koolis toimub tööde kokkukorjamine, masinal ümberkirjutamine ja lisapalade valimine. Siin võiks kasutada vanemate õpilaste abi. Nendele oleks see noorte lehekülj seetõttu reaalsem ja lähedasem.

5. Tööde saatmine Eesti Koolide Keskuse „Noorte Lehekülje” toimetajale.

6. „Noorte Lehekülje” kirjutuste kasutamine klassi õppetöös.

Peab puudutama ka küsimust, millest kirjutada. Esmane nõue on, et teema oleks lapsele või noorele reaalne, mitte tühi ajatäitmine. Noortel peaks laskma kirjutada asjust ka väljaspool eesti kooli ja kodu. Näiteks ajalehele lugejakirja kirjutamine millestki, mis on lehes ilmunud või muust, mis on südamel, või lehe toimetamisest. Noor saaks ka usutlust teha ja seda kirja panna. Oleks ka võimalik, et noor kirjutaks artikli ühest eesti ühiskonna üritusest või sündmusest. Põnev oleks näha samas lehes kahes vaatevinklis kirjutist samast asjast. Soovitav on esimeses järjekorras kasutada vanemate õpilaste kirjandeid; kui on ruumi küllalt, siis nooremate ja ka väikeste usutlusi. Noorte poolt koostatud ristsõnad, keelemängud jm., mis ei tekita erinõudeid trükkiladumises, on väga tere tulnud ja soovitatud. Need on asjad, mis panevad noore aktiivsesse vahekorda selle leheküljega. „Noorte Lehekülje” sisu peaks katsuma hoida eestiainelisena, kuid seda mitte rangelt, laste huvidele peab vastu tulema. Kirjutised täiskasvanutelt peaksid olema kerged, lõbusad, mitte õpetlikud loengud, kuna noored viimaseid ei loe. See on ju ometi n e n d e lehekülj.

Lõpuks puudutaksin küsimust, miks ilmub selline lehekülj ja kuidas seda kasutada. Lehele kirjutamine ja lehelugemine on üks vahend, mille kaudu noor õpib ja harjub eesti keelt lugema ja kirjutama. Soovitav on eesti lehte, eriti „Noorte Lehekülje” eesti kooli klassis lugeda. Sellega harjub laps „Noorte Lehekülje”, eesti lehte ja eesti keelt lugema. Loota on, et see harjumus jääb püsima. Kui nad seda ei harju lugema, siis on võimalik, et paljud pärast eesti kooli lõpetamist ei loe üldse enam eesti keelt ega eesti lehti.

Dr. Kersti L. Linask
„Noorte Lehekülje” toimetaja

EESTI AINEALA ÕPETUS USA—s CONNECTICUTI KESKKOOLIDESSE

Ilmus ingliskeelne õpik-käsiraamat

Enam kui aasta tagasi õnnestus Connecticuti Eesti Seltsi vahendusel ja vastutusel Connecticuti eesti rahvusgrupil saada USA Haridusministeeriumi Etniliste Kultuuride Osakonna (Ethnic Heritage Studies Branch) kaudu toetust \$ 39.000 eesti aineala õppeprogrammi rakendamiseks osariigi keskkoolides (High Schools). Aktsioon nimetatud toetuse taotlemiseks oli käigus ligi kaks aastat mag. Enn

Kõiva algatusel. Tema poolt esitatud viimane projekt selleks oli koostatud suure põhjalikkusega, paljude asjalike näidetega ja ainealade loeteluga, mis tuleks võtta kavatsetavasse programmi. See kõik haaras 40 lk. tihedat masinakirja. Enn Kõiva on õpetajaks Connecticutis Lebanon Lyman Memorial High Schoolis ja on lõpetanud Connecticuti riikliku ülikooli ning omab magistrakraadid pedagoogikas ja ajaloos. Ühtlasi on ta ka aktiivselt tegev Connecticuti eesti organisatsioonides ja õpetajaks eesti koolis.

USA-s on viimasel ajal huvi tõusmas etniliste rahvusgruppide (balti rahvad, poolakad, ukrainlased, hispaania päritoluga j.t.) kultuuride tundmaõppimise alal. Sel põhjusel E. Kõivagi tuli mõttele alustada eesti kultuurialade ja Eesti tutvustamisega Connecticuti osariigi keskkoolides. Selleks moodustati nimetatud programmi läbiviimiseks Connecticutis vastav komisjon, koosseisus: Enn Kõiva – juhataja, liikmed – Tiiu Anson, Ilvi Joe Cannon, William Coba (ameeriklane), Endel Kool, Vaike Lugus, dr. Kersti L. Linask, kirjanik Asta Willmann Linold, Leili Ora, karikaturist Edmund Valtman ja Gaston O. Randvee. Nimetatud koosseis on enam kui aasta jooksul teinud tõhusat ettevalmistust materjalide kogumisega, tekstide koostamisega, nende paljundamisega ja väljasaatmisega koolidele. Peatööna ilmus m.a. lõpul selle kokkuvõtte tulemusena ingliskeelne õpik-käsiraamat „Using Estonian-American Based Culture Models For Multicultural Studies”.

Nimetatud teos on mõeldud käsiraamatuna ja allikmaterjalina kasutamiseks õpetajaile, kuid võib olla ka õpikuks õpilasile. Peatöö selle teksti koostamisega vastavate saadaval olevate eestikeelsete ja ingliskeelsete allikate põhjal, kui ka väljaandmisega seoses on teinud E. Kõiva, kes juba paar aastat enne üldnimetatud toetuse saamist alustas ettevalmistusega. Selle programmi esimene osa on nüüd lõpule viidud õppematerjalide muretsemisega ja arvatavasti algab teine osa – tegelik õppetöö koolides – 1980. a. kestel. Senini on teateid, et ligi 30 Connecticuti osariigi keskkooli soovivad alustada sellega. Esimesena alustas juba jaanuaris Lebanoni Lyman Memorial High School E. Kõiva juhatusel. Kogu see kursus kestab kuus õppenädalat ja võetakse läbi Ühendriikide ajaloo õppekavaga seoses. Loomulikult on eesti aineala läbivõtmisel kasuks see, kui koolis on eesti rahvusest õpetaja, kes on kõigist küsimustest teadlik. Neid aga on Connecticuti osariigis üksikuid. Nimetatud programmi käsitlemisel tuleb silmas pidada, et ainestik (käsioleval juhul eesti aine) oleks täiendavaks materjaliks ameerika elule ja kultuurile. Ka on oluline, et pakutav esitataks näitlikult ja lihtsalt, et see oleks keskmiste võimetega õpilasile, 14–16 a., mõistetav. Õpilased, kes sellest õppekursusest osa võtavad, saavad õppeedu-punkte nagu teisteski ainetes.

Käsiraamatut „Using Estonian-American Based Culture Models For Multicultural Studies” on trükitud esialgu 750 eks., formaadis 8,5x11 tolli ja see sisaldab teksti koos piltidega ja joonistustega eesti kultuuri ja eesti elu alalt 174 lk. Suur osa pilte on kunstnik Endel Kooli kogust ja huvitavaid poliitilisi karikatuu-re kunstnik-karikaturist Edmund Valtmanilt. Peale teose toimetaja E. Kõiva on veel kirjutusi: Ilvi Joe Cannonilt – Eesti rahvariided, ornamendid ja käsitöö, dr. Kersti L. Linaskilt – Rahvatants ja võimlemine, Leili Oralt – Eesti kunstialad ja kirjanik Asta Willmann Linoldilt – Eesti kirjandus ja teater. Pikem ülevaade (31 lk.) Eesti spordi kohta on Lembit Kuuselt, kes selleks on kasutanud paljusid

allikaid, et anda ülevaadet eesti sportlaste saavutustest ülemaailmses võrdluses teiste maade tippportlastega. Võib-olla paistab teose lehitsejale see osa veidi mahukana võrreldes muuga. See on aga ala, mis eriti peaks huvitama Ühendriikide teismelisi. Lisaks sellele on teoses tabeleid ja jooniseid rahvate kultuuride ja kommete seose selgitamiseks – The Multi-Cultural Connection. Need selgitavad, et igal rahval on oma kultuuri-sümbolid ja pärimused, mis neid seob ja neist paljud on kergesti üle kantavad teiste rahvaste kultuuri, nagu kangelaskultus, koduarmastus ja patriotism, armastus ja abiellumine, surm, moodne elustiil jne. Need teemad on väga aktuaalsed ja peaksid eriti kaasa tõmbama õpilasi. Teose lõpul on toodud mitmed testivormid läbivõetu kontrollimiseks, mis tublisti kergendavad õpetajate tööd.

Et kõnesolev õppeprogramm on mõeldud peamiselt Connecticuti osariigi keskkoolidele, siis on teoses ära toodud ka Connecticuti eestlaste seltskondlik ja kultuurielu, milleks on kasutatud Gaston O. Randvee ja Endel Kooli andmeid. Nii on juttu Connecticuti Eesti Seltsi tegevusest koos selle osakondadega, kiriklikust tööst ja usuelust, Võitlejate Ühingust, skautlusest-gaidlusest ja isegi eesti kool on mainitud ja avaldatud koos õpilaste pildiga. Ka on selle tekstis mitu joonistust kooli õpilasilt.

Teos „Using Estonian-American . . .” on juba välja saadetud kõikidele osariigi keskkoolidele, ülikoolidele ja suurematele raamatukogudele. Ka kõik USA-s töötavad 12 eesti kooli on selle saanud, sama ka Kanada täienduskoolid, mida nad võivad osaliselt kasutada oma õppetöös. Üksikuid eksemplare on saadetud ka Inglismaale ja Austraaliasse tutvumiseks. Selle programmi rakendamisega seoses on varem koolidele saadetud 140 valguspilti (must-valged ja värvilised) Eesti kohta koos vastava helikassetiga, millele on teksti sisse rääkinud E. Kõiva ja pildid valmistanud ameerika fotograaf. Peale selle suur heliplaat populaarsete eesti lauludega koos ingliskeelse sõnade tõlkega (brošüür-paljundus) ja muud eestiainelist materjali. Mõõdunud aasta aprillis toimus Hartfordis, Conn., selle programmi rakendamiseks keskkoolide õpetajale, kes on asjast huvitatud, vastav instrueerimiskonverents, millest osavõtjate arv tõusis üle 100. Sel konverentsil peale programmkomisjoni liikmete esinesid ka mitmed osariigi haridustegelased ja ülikoolide õppejõud mitmekultuuri küsimustest ja mitmekultuuri tundmise tähtsusest. Augustis ja septembris m.a. toimus Connecticuti Ülikooli juures väiksem etnograafiline näitus eesti rahvariiete, mustrite, vöökirjade j.m. tutvustamiseks sealse ülikooli noorusele.

Selle teose lehitseja kindlasti leiab väljaandes sisulisi puudusi, kuna see on lühikese aja töö. Nii on jäänud esile tõstmata eesti haridusala ja koolisüsteem, mis kuulub Euroopa parimate hulka. Kindlasti oleks see huvitanud USA koolipoisse ja tüdrukuid. Seda ja teisi puuduvaid lünki aga saab veel täiendada lisamaterjali väljaandmisega. See pole võimatu. Küll aga tuleb tänulik olla, et meil nüüd on Eesti alalt midagi pakkuda Ühendriikide ühele osale noortele, mis sisendab lootust, et kui see kava on koolides teostatud, siis pilt Eestist, tema praeguse seisundi ja eesti elu ning kultuuriliste saavutuste üle on saanud selgemaks ühe õppeaasta kestel enam kui tuhandele Ameerika noorele ja meie oleme leidnud sõpru, kes mõistavad meid ja vahest abistavadki meid meie püüdlusis.

Gaston O. Randvee

NOORTE KEELEOSKUS JA KOOLID

Põhja-Ameerikas ilmuv balti teadlaste ajakiri „Journal of Baltic Studies“i” möödunud aasta kevadenumber sisaldab huvitavaid artikleid balti vähemuste keele ja kultuuri säilitamise kohta võõrsil. Asjaolud on suurelt osalt tuttavad noortejuhtidele ja haridustegelastele, aga veel pole neid probleeme laiemas ulatuses küllalt tutvustatud, ja mis võib-olla on kõige tähtsam, pole suudetud eriti palju konkreetset teha olukorra parandamiseks.

Paar artiklit käsitlevad just sisserändajate emakeele pärandamist ühelt generatsioonilt teisele, ja tehtud uurimused näitavad, et hea keeleoskusega sisserändajate arv langeb radikaalselt generatsioonide vahetusel. Kui sisserändajate esimeses põlvkonnas umbes 70 % oskasid lugeda, kirjutada ja rääkida emakeelt rahuldavalt, siis on teises generatsioonis sama hea keeleoskusega inimesi ainult 10 % ja kolmandas 0,6 %. Samal ajal on emakeelt üldse mittevaldajate protsentuaalne jaotus umbes vastupidine.

Esiteks kaob sisserändajatel emakeele kirjutamisvõime, hiljem lugemisoskus ja lõpuks rääkimine ja arusaamine. Teises generatsioonis 52,6 % ei kasutanud peaaegu üldse emakeelt, kuigi enamus oskas seda enam-vähem hästi. Peamiselt on kasutatud emakeelt „kõõgikeelena” kodudes ja perekonnaelus, aga aina tavalisemad segaabelud on radikaalselt vähendanud ka seda võimalust. Peaaegu kõik segaabelude lapsed valivad kodukeeleks asukohamaa keele. Perekondades, kus mõlemad vanemad kasutavad emakeelt, siiski 50 % lastest vastavad vanematele asukohamaa keeles ja räägivad omavahel asukohamaa keelt.

Mõned eesti perekonnad loobuvad emakeele rääkimisest ja laste eesti kooli saatmisest arusaamatusest või kompleksidest, arvates, et eesti keel on viletsam kui mõni teine keel. Juba iseseisvusaegses Eestis leidis neid eestlasi, kes vaatasid saksa keelele alaväärsustundega ja kes saatsid oma lapsed saksa koolidesse.

Tähtsamad tegurid emakeele pärandamisel uuele põlvkonnale on vanemate omavaheline kodune keel, vanemate nõuded ja sihikindel tugi laste emakeele õppimisel ja perekonna osavõtmine rahvuslikust tegevusest ja üldse läbikäimine kaasmaalastega.

Nagu nimetatud, on sihikindel emakeele tarvitamine kodudes väga tähtis. Seda igapäevast keele treenimist ja kasutamist on suuremates keskustes võimaldanud ka emakeelsed koolid. Kahjuks aga nendes koolides kasutavad ainult 25 % õpilastest emakeelt omavahel rääkides, kuigi 81 % leiavad, et saaks ja peaks emakeelt rääkima. Eriti raske näib emakeele tarvitamine olevat aastates 12–16.

Üks suurem probleem on just, et teada, kuidas paremini noorte seas huvi äratada oma emakeele ja rahvuse vastu, nii et nad järjekindlalt julgeksid, tahaksid ja oskaksid oma emakeelt tarvitada läbikäimises omavanuste kaasmaalastega.

Emakeelsetel koolidel on suuri teeneid ja neil on suur positiivne tähtsus, aga on ka esile kerkinud kriitikat koolide kohta. Eesti koolides ja täienduskoolides kasvas õpilaste arv kuni aastani 1965. Pärast seda on arv enamasti langenud. Põhjusi on muidugi mitmeid, aga üheks on kindlasti üha suurem vahe ümbritseva ühiskonna ja emakeelse kooli arengu vahel. Eesti koolid võõrsil on enamasti olnud iseseisvusaegset tüüpi, traditsioonilise klassikaupa õpetamisega, kus pannakse rõhku korrale, rahvuslikule kasvatusel ja teoreetilisele õppimisele. Kasuta-

takse iseseisvusaegseid õppematerjale, mis on tänapäeva õpilastele tihti võrdlemisi võõrad.

Eesti koolid peavad olema igatpidi kõrge tasemega ja ajakohased, et tänapäeva noori ahvatleda ja et koolidele ja sellega noorte rahvusidentsusele kõrget staatust anda. Tuleb katsuda edasi arendada veel olemasolevaid ja tänuväärt vanema generatsiooni koolitegelaste poolt korraldatud koole.

Koolides võiks vanade maaolude õppimise arvel enam aega pühendada aktuaalsetele probleemidele, nagu kakskeelsus, kuidas ja miks kuuluda vähemusrahvusgruppi, identitsuse probleemid, oma maa ja rahva saatuse ja t u l e v i k u mõjutamine. Emakeele õppimisel võiks grammatika õppimise arvel enam aega kasutada arutlusteks, lugemiseks ja kirjutamiseks, mis võiks äratada positiivset huvi ja saavutusrõõmu õpilastes.

1977 asutasid mõned kriitilised lätlased ühe „alternatiivse” emakeelse kooli Torontos, kus õpetamine toimub rohkem individualiseeritult ja kus keele õpetamisel on just rõhku pandud järjekindlale emakeele rääkimisele nii erinevatel tundidel kui ka igapäevases läbikäimises. Korraldatakse tihti väljasõite erinevatesse kohtadesse ja oludesse, et võimaldada mitmekülgset emakeele kasutamist. Kirjandeid väljasõitude kohta avaldatakse kooli ajalehes, kus kõik õpilased on kaastöölised, igäüks oma oskuste tasemel. Ajalugu ja maateadust õpitakse projekt-õpingutena. Lastevanemaid katsutakse võimalikult palju kaasa tõmmata ja nende osavõtt toob tihti kaasa uue entusiasmiga kooli vastu. Ka on vanemad ise korraldanud omavahelisi õpperinge, et oma keeleoskust tõsta „kõõgikeele” tasemelt ja et paremini olla kursis kooli tegevusega ja oma laste saavutustega.

Eesti koolidest ja täienduskoolidest on meil kahtlemata suurt rõõmu ja kasu olnud, aga me peame järjest pingutusi tegema, et ümbritseva ühiskonna ja pedagoogika arengust katsuda kõike positiivset ja kasulikku ära kasutada. Võib-olla saame isegi iseseisvalt midagi täitsa uut ja endisest paremat luua, mis võiks eeskujuks olla ka teistele vähemusrahvustele?

Kõik lastevanemad on ise oma nooruses koolis käinud ja mäletavad, mis koolis oli hea ja mis oli ebameeldiv. Mõned vanemad tunnevad sisemist kindlustunnet nähes, et eesti koolides ikka õpetatakse nagu nende nooruses tehti. Koolis peab, nagu ühiskonnaski, loomulik ja vajalik areng tuginema eelnenud generatsioonide saavutustele. Kuna aga kooli ülesandeks on noori ette valmistada eluks tuleviku komplitseeritud ja muutuv maailmas, siis ei tohi kool üldisest arengust maha jääda, vaid peab alati olema kohanemisvõimeline uuttes oludes.

Aho Rebas

ÕPETAJATE EDASIHARIMINE Õpetajate päevad USA—s

Möödunud aasta juunis toimusid USA Idaranniku eesti koolide õpetajale Lakewoodis, N. Jerseys, Järvemetsa laagriväljaku peamajas Eesti Koolide Keskuse ja Õpetajate Koondise korraldusel kahe päeva kestvusega õppepäevad, mis oma sisult ja vaimult olid väga ülesehitava iseloomuga. Kohal oli 26 õpetajat

seitsmest koolist ning peale nende noortejuhte ja lastevanemaid, kokku 40 osavõtjat. Nii võib seda kokkutulekut USA eesti koolide 29 a. ajaloo kestel lugeda üheks arvukamaks. Päevade kavas kuulati 10 referaati, millelele järgnesid elavad ja konstruktiivsed läbirääkimised. Tuleb välja tõsta nende õppepäevade erilist optimismi, mida sisendasid oma osavõtuga nooremad õpetajad, kes leidsid, et olemasolevad raskused eesti koolide elus on ületatavad heas koostöös ja kindlas tahtes. Selle saavutamiseks tuleb koolide töötoetajatena kaasa tõmmata kogu USA eesti seltskond ja organisatsioonid, et eesti elu ja rahvuslikku tegevust edasi kanda.

Esimene töökoosolek oli aruandev koos diskussiooniga, kus koolide esindajad andsid ülevaate oma kooli tööst ja valitsevaist probleemidest ning tutvustasid „leiutistega”, millega õppetööd teha enam meeldivamaks ja tagajärgi andvamaks, seda eriti nende laste juures, kel on eesti keel vaevaline või täiesti võõras. Põimus välja, et igal aastal kasvab nende kooliastuvate laste arv, kel on eesti keelega raskusi. See teeb keskmiselt aastas 4–5 % koolide õpilaste arvust. Nii oli nende protsent möödunud õppeaastal 19 eelmise aasta 14 vastu. Ka on üldiselt koolide õpilaste koosseis noorenenud, millest on tingitud ka eesti keele oskuses tagasimineku. Sellest olukorrast lähtudes oli pearõhk päevadel asetatud eesti keele õpetamisele ja eesti keele oskuse säilitamisele. Sellega ühenduses avaldati ka soovi praegu kasutamisel olevate keeleõpikute uuendamiseks ja ajakohastamiseks.

Päevade teine osa oli pühendatud peamiselt referaatidele. Esinesid Linda Linask Connecticuti Eesti Koolist, teemal: „Eesti keelt mittevaldavate laste õpetamine”. Lasteaia tööst ja väikelastele eesti keele õpetamisest kõnelesid Tiiu Ling Baltimore'i Eesti Koolist ja Aime Andra New Yorgi Eesti Koolist, kes mõlemad kasutasid hulgaliselt näidismaterjali. Mõlemad rõhutasid, et lasteaia ajajärk on eesti keele õppimiseks väga oluline. Mida varem, seda parem! Möödunud õppeaastal võttis lasteaia õpetusest USA eesti koolides osa 20 % kogu koosseisust. New Yorgi Eesti Kooli eesti keele õpetaja Leida Juks refereeris teemast „Etteütluse tähtsus õigekirja õpetamisel”, tuues ühtlasi näiteid etteütluse teksti koostamiseks. Edasi „Vaba Eesti Sõnas” eesti koolide poolt täidetud „Lehekülg Noortele” toimetaja dr. Kersti L. Linask esitas selle lehekülje kohta oma tööplaani ja soovid, mida tuleks koolidel arvestada. Nii peaksid olema nende jutukesed ja mõttemõlgutused kirja pandud koolitunnis, et vältida liigset abi väljastpoolt ning sel teel säilitada noore väljendusviis.

Eesti kool ja eesti keele õpetamine ei saavuta oma sihti ega anna soovitud tulemusi ilma eestikeelse laste- ja noorsookirjanduseta. Selle tutvustamiseks oli Keskuse sekretär Lilian Esop oma paljukõitelisest raamatukogust kaasa toonud peaaegu kõik meil olemasoleva ja vabas maailmas ilmunud noorsookirjanduse ja selle näituseks üles seadnud. See äratas tähelepanu ja mitmed koolid täiendasid tellimistega oma raamatukogusid.

Referaatide teises sarjas Baltimore'i Eesti Kooli lauluõpetaja Juta Zacharski oma ettekandes – „Eesti laul eesti koolis” – andis juhiseid, mida on lauluõpetajail oluline teada. Enn Kõiva, Connecticuti Eesti Koolist, tutvustas koosolejaid eesti õppeainelise projektiga – „Using Estonian-American Based Culture Models For Multicultural Studies” –, mida ta rakendab Connecticuti osariigi keskkoolides eesti kultuuri ja eesti ainealade õpetamiseks. Edasi noorsootegelane Herbert

USA Idaranniku eesti õpetajate päevadest 9.–10. juunil 1979 osavõtjaid: 1 rida vasakult: Gaston O. Randvee, Leida Juks, Margita Vaga, Mai Ollino, Linda Tanimäe, Koidula Ruubas, Artur Ibrus. 2. rida: Lilian Esop, Virve Veenpere, Aino Tammaru, Aino Loigu, Luule Prima. 3. rida: Albert Mølter, Endel Reinpõld, Reet Kaseoru, dr. Kersti L. Linask, Jaan Veenpere, Tiit Ling, Juta Zacharski. 4. rida: Philip Tammaru, Helgi Pihel, Linda Linask, Aime Andra, Enn Kõiva ja Jaan Reio. Mitmed puuduvad pildilt.

Michelson andis ülevaate käimasolevast noorte ankeedist ja selle esialgsetest tulemustest noorte eesti keele oskuse ja eesti kirjanduse lugemise kohta.

Viimase ettekandena Koolide Keskuse juhataja Gaston O. Randvee andis ülevaate USA eesti koolide tööst ja valitsevatest probleemidest. See ettekanne on ära toodud eelmise aasta „Bülletäänis”. Lisaks sellele puudutas ta veel õpetajaile kutseandmise küsimust, kuna USA eesti koolides enamik õpetamisega tegelevad isikud on kutseta. Selle kohta oli ette nähtud põhjalikum ettekanne New Yorgi Eesti Kooli juhatajalt Eduard Kärnerilt, kes aga ei saanud haiguse tõttu kohale ilmuda. Omal ajal oli ühes USA eesti koolis probleeme kutseta ja kutsega õpetajate vahel, mis tekitas ühelt poolt prestiiži küsimust. Seda aga enam ei ole ja töö igal pool läheb üldiselt edasi sõbralikus ja abivalmiduse vaimus. Nii mindi sellest küsimusest sõnavõttudeta edasi.

Õppepäevi sisustas värviliste valguspiltidega Eesti linnadest – Tallinn, Tartu ja Viljandi – Long Islandi Eesti Kooli juhataja Allan Pensa, mainides seejuures ühtlasi seesuguste piltide tähtsust eesti koolide õppetöös maateaduse ja ajaloo õpetamisel. Need olid ka ühtlasi esimesed õppepäevad, mis võeti Rein Linaski poolt filmilindile.

Lõpuks osutus 20-liikmelisele õpetajate grupile meeldivaks elamuseks Eesti Arhiivi külastamine. Paljudele oli see esmakordne. Oli suureks üllatuseks, kui sisseastumisel leiti eest nii rohkesti riuleid täis põrandast laeni kultuuriajaloolist materjali eesti elust – piltide, raamatute, dokumentide, vanade ürikute, köidetud kaustade ja paljude muude väärtuslikkude ajalooliste esemete ja märkide näol.

Õpetajad hindasid arhiivis tehtud tööd väga kõrgelt, veendudes, et see asutus ei ole mitte surnud monument, vaid elav asutus, mille sisuks on eesti rahva elu ja võitlus oma olemasolu eest.

Gaston O. Randvee

Õpetajate päevade resolutsioonid:

USA Idaranniku õpetajate päevad peavad vajalikuks:

1. „Vaba Eesti Sõnas” ilmuva „Noorte Lehekülje” edasiilmumist vähemalt kaheksa korda kooliaasta jooksul, kutsudes kõiki koole ning ka skautide ja gaidide malevaid seda oma kaastööga toetama.
2. Meie keskorganisaatsioonidel leida võimalusi käibelt lõppenud laste- ja noorsookirjanduse paremiku uuestitrukkimiseks ning ühtlasi korraldada vastavaid kirjandusvõistlusi ajakohasema laste- ja noorsookirjanduse saamiseks.
3. Kõikide meie lastevanemate, organisaatsioonide ja koguduste tihedat koostööd ja abi, et igas eestlaste keskuses töötaks eesti kool ja et kõik lapsed saaksid osa eestikeelsest õpetusest.
4. Korraldada eesti koolide õpetajatele ja teistele soovijatele nädalapikkusi õppepäevi eesti koolides õpetatavate eestiaineliste teadmiste laiendamiseks ja nende ainete käsitlemiseks. Esimene seesugune õppekursus peaks toimuma hiljemalt 1981. a. suvel.

Vaba kirjakeele normi poole Eesti keelest, kirjandusest, loodusest, ajaloost ja muusikast õpetajate kursusel Sångä-Såbys

Eesti Komitee ja Koolide Peavalitsuse ühisel korraldusel toimus 6.–11. augustini Stokholmi lähisel Sångä-Såby kursustehotellis tänavune eesti õpetajate ja noortejuhtide kursus, millest võttis osa 24 õpetajat, noortejuhti ja lektorit. Kursuse avas Eesti Komitee esimees Heinrich Mark ja seda juhatas Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonna esimees fil.dr. Johan Ungerson.

Kursuse peamineks olid eesti keel ja eesti kirjandus, kuid käsitleti ka eesti ajalugu, filosoofiat, loodusteadust, õpringide tegevust, õpiti eesti laule, laulumänge ja rahvatantsu algeid.

Dotsent Valter Tauli käsitles praegust eesti keelekorraldust kodumaal. Kõigepealt ta andis ülevaate Õigekeelsussõnaraamatu (ÕS-i) viimase trüki positiivsetest ja negatiivsetest muudatustest. Esimesed olid kooskõlas nende ettepanekutega, mis Tauli esitas oma grammatikas.

Edasi Tauli andis ülevaate sellest teravast kriitikast, mis silmapaistvad keeleteadlased kodumaal on avaldanud ÕS-i ja üldse keelekorralduse kohta. Tuuakse ette, et ÕS on suurendanud ebareeglipäraste ja ebaotstarbekate vormide arvu ja on ignoreerinud keeleteooriat ja keelearengu tendentse.

Järgnevalt anti lühike ülevaade keelekorraldusteooria arengust välismaal ja Eestis. Edasi käsitleti keele normimise probleemi ja tutvustati eesti keele normimise ajalugu ja eesti keeleteaduse uuemaid liberaalsemaid vaateid ÕS-i normin-

guile. Ms. anti ülevaade eesti keeleteadlaste ettepanekuist hulgaliste rööpvormide lubamiseks.

Tauli näitas, et ÕS-i normingute taga puudub kindel teooria, et on ignoreeritud moodsa keelekorraldusteooria tähtsaid printsiipe ja et tegelikult hoitakse ikka veel kinni teoreetiliselt ammu iganenud keeleajaloolisest vanemusprintsii-
bist, mille tõttu säilitatakse ebaotstarbekaid vorme ja ei lubata ühiskõnekeeles esinevaid lihtsamaid efektiivseid vorme. Viimast fakti on kritiseerinud ka kodumaa keeleteadlased.

Mõned kodumaa keeleteadlased nõudsid möödunud aastal põhjalikku, „realistlikku ja liberaliseerivat” õigekeelsusreformi ja eesti keele ülimalt keerulise morfoloogia ja muu reeglistiku „otsustavat lihtsustamist”.

Tauli esitas ka oma seisukoha normimise küsimuses. Tema arvates tuleks ÕS asendada teiste keelte eeskujul sõnaraamatuga, mis kirjeldab tegelikku kirja- ja ühiskeele pruuki ja mille keelendeid ei tule käsitada sundnormina ja ainuõigeina, vaid ainult soovitusena.

Kuna praegune kirjakeel peegeldab ainult ÕS-i normi, siis ei saa praegu koostada sõnaraamatut, mis kirjeldab kirjakeelepruuki. Seepärast on vajalik mingi vahepealne sõnaraamat, mis peaks sisaldama kõik need ühiskõnekeele vormid, mis on kooskõlas ratsionaalsete keelekorraldusprintsiipidega. Sõnaraamatute ees-

Õpetajate kursusest osavõtjaid ja lektoreid Sänga-Säbys. Istuvad vasakult: Silvia Silvéus, Lüüvia Aring, Henno Kirikmäe, Ingrid Ungerson, Aleksander Alep, Edith Kotka-Nyman, Erna Klemmer ja Paul Laan. Teises reas seisavad: Valter Tauli Heiner Erendi, Aita Heinsoo, Teodor Künnapas, Juta Nõmme, Heinrich Mark, Johan Ungerson, Hilja Ivalo, Maria Allik, Helmi Eller, August Liiu, Eha Pöhl ja Sigrid Põdrus.

sõnas tuleb deklareerida, et selle vorme ei tule käsitada ainuõigena vaid, ainult soovitusena. Uues olukorras kujuneb tulevikus uus, vaba kirjakeele norm.

Lõpuks Tauli juhtis tähelepanu sellele, et arvestades eriti paguluse madalat eesti keele taset, oleks mõttetu siin järgida ÕS-i kõiki norme täht-tähelt ja nõuda igasuguseid finesse.

Lektor Paul Laan oma eesti keele tundides esitas kuulajaile valiku tavalisi eesti keeles liiga sageli tarvitatavaid sõnu ja ettepanekuid nende asendamiseks teistega. Ta selgitas ka tuntumate paralleelsõnade tähenduslikke vahesid. Sõnade sobivus tekstis leidis valgustamist tõlgetes rootsi keelest eesti keelde. Järgnevalt võeti läbi kokku- ja lahtikirjutamise komplitseeritud peatükk koos harjutustega. Viimasel tunnil tutvuti põgusalt Ivar Grünthali luulega. Sealjuures vaadeldi lähemalt selle keelelist külge.

Kirjandusloolane Helmi Eller pidas viis loengut kirjandusteose ehitusest, andes näideteks toodud teemad, tegelaste, miljööde, probleemide, kompositsiooni- ja stiilivõtete kaudu laia ülevaate eesti kirjandusest.

Prof. Teodor Künnapas esitas kokkuvõtlikke ülevaateid 19. sajandi suurtest mõtlejatest ja nende õpetustest. Kõne all olid positivismi rajaja Auguste Comte, positivismi arendaja Inglismaal John Stuart Mill, evolutsiooni idee rakendaja filosoofias Herbert Spencer, üliinimese kuulutaja Friedrich Nietzsche ja loova evolutsiooni arendaja Henri Bergson. Mainimist leidsid positivistlikest suundadest empiriokrititsism (Ernst Mach) ja pragmaatiline filosoofia (Willam James ja John Dewey) ning uskantiaanlastest Marburgi koolkond (Hermann Cohen) ja Badeni koolkond (Wilhelm Windeband ja Heinrich Rickert).

Adjunkt Richard Norvell oma loengute seerias „Eesti rahva traagiline saatus” käsitles eesti rahva saatust alates Teisest maailmasõjast tänapäevani. Referent selgitas graafikute abil eesti rahvusliku koosseisu erinevatel aegadel ja eriti pani osavõtjaid mõtlema olukorda 1950. aastate lõpul rahvastikupüramiidil, kus tuli selgelt nähtavale erinevates vanusegruppides meeste vähesus, mis oli sõja ja küüditamiste tagajärg. 1934 oli rahva koguhulk 1.126.413 ja 25 aastat hiljem, 1959. aastal ainult 1.196.791, vaatamata sellele, et sisse oli toodud massiliselt venelasi. Kaksikümmend aastat hiljem, 1979, on rahvaarv tõusnud 1.466.000 elanikule, kuid siingi peamiselt sisserännanud venelaste arvel. Eestlaste iive on väga madal ka tänapäeval.

Kuhu on siis jäänud eesti rahvas? Aastatel 1940–41 lahkus Eestist 20.000 sakslast ümberasumise korras Saksamaale, nendest ligi üks neljandik eestlasi, kes kasutasid sellist võimalust pääseda venelaste küüsisist.

Küüditamiste, arreteerimiste ja mobiliseerimiste arvel kaotas eesti rahvas a. 1940/41 kokku 59.967 inimest. Sellele arvule lisandub veel kümneid tuhandeid, kes ise vabatahtlikult läksid kaasa Venemaale.

Eesti rahva kaotus Saksa okupatsiooni ajal oli umbes 15.000 inimest, sellest arvust venelaste vastu sõdades langes umbes 6.000 eesti sõdurit, venelaste pommi-rünnakute ja terroriaktsioonide tõttu sai surma umbes 4.000 isikut. 1941–45 langes Vene armee ridades umbes 13.000 eestlast.

Vabasse maailma põgenes 70.000–75.000 eestlast. 1944 lahkus legaalselt Rootsi ümberasumise korras 8.000 Eesti rootslast, nende hulgas ka hulk eestlasi.

1945. a. eraldati Venemaa külge Petserima ja Narvatagused alad, sinna jäi

Eesti aladelt 60.000 inimest, nende hulgas 7.000 eestlast. 1944–45 arreteeriti ja küüditati umbes 35.000 eestlast. Kõige suurem küüditamine toimus 1949. aastal, mil viidi Venemaale umbes 90.000 eestlast.

On olemas veel hulk teisi rahvastiku kaduaastaid. Arusaadavalt pöördus Eestisse tagasi osa mobiliseerituist ja küüditatuist, samuti tuli Eestisse hulk Venemaa eestlasi.

Neid probleeme käsitleti ka grupitöö korras ja hiljem tekkis elav arutelu eesti rahva võimalustest üle elada ning rahvana vastu panna venestamise survele.

Lasteaednik Erna Klemmer käsitles eesti keele õpetamist eelkooliealistele lastele, samuti ka laulumänge ja rahvatantsu algeid.

Lektor Hilja Ivalo oma pedagoogiliselt hästi viimistletud ettekandes käsitles eesti helilooja ja dirigendi Konstantin Türnpu elulugu, ning tema muusikalist loomingu ja tegevust dirigendina. Hilja Ivalo laulis valitud muusikapalu Türnpu loomingu. Ta juhatas ka kursusel üldlaulu ja tutvustas eesti muusika õpetamist koolis.

Fil.dr. Johan Ungerson oma ettekandes käsitles eesti taimestikust leiduvaid arstirohu taimi, eriti aga neid, mida on kasutatud rahvameditsiinis niihästi ravigu kui uimastusvahenditena ja ka „nõiasalvides”.

Jur.kand. Heinrich Mark andis ülevaate eesti õpiringidest ja nende tingimustest, mis on eelduseks õpiringidele riikliku toetuse saamisel.

Skaudijuht Heiner Erendi tutvustas okupeeritud Eestis käibel olevaid uusi sõnu.

Heinrich Mark

TÖÖVALJALT

35 aastat Stokholmi Eesti Algkooli lasteteatrit

Kunagi nimetati, et Stokholmi Eesti Algkool on armastusele, ideelisusele ja traditsioonidele rajatud kool, seetõttu on ta teistmoodi kui teised algkoolid. Üheks omapäraseks traditsiooniks Eesti Algkoolis on koolipeod – need on õpilaste, õpetajate, lastevanemate ja koolisõprade ühised üritused. Ja nõnda on see püsinud tänapäevani, mil Stokholmi Eesti Algkool võib tagasi vaadata 35-aastasele tulemusrikkale õppetööle. Sama vana on ka Stokholmi Eesti Algkooli koolipiidudel näitemängu mängimise traditsioon. Viimasel aastakümnel on see traditsioon teed leidnud ka teistesse eesti täiendus- ja algkoolidesse, muutudes traditsiooniks näiteks Norrköpingis ja eriti Göteborgis. Göteborgi Eesti Algkooli Hoolekogu on viimastel aastatel isegi lastenäidendite võistlusi korraldanud – koolipiidude kava täiendamiseks!

Stokholmi Eesti Algkooli näitemängu mängimise traditsiooni võib õigusega nimetada eesti laste- ja noorteteatri tööks paguluses, kuna see algusest peale omab kindla ja stabiilse töö suuna, mõtte ja idee. Lavastajateks ja näitejuhtideks on olnud tööteadlikud ja kohusetundlikud näitejuhid ja näitlejad, nagu J. Baugus, L. Mälk, L. Nerep, R. Reinik, M. Laid, V. Lind, V. Nerep, M. Leet, J. Romot ja A. Viisimaa. Nendest lavastajatest-näitejuhtidest töötab kooli juures kõige kauem

Milvi Laid, kuus aastat lavastajana ja näitejuhina. Ta töötab innu ja armastusega, tema lavastusis esineb palju ilusat laulu ja muusikat: „Lumivalguke”, „Punamüt-sike”, „Jaaniöö”, „Sampo lappelill”, „Väikesed kelmid” jm. Milvi Laid rakendab ikka enam elukutselisi teatriinimesi algkoolile abiks, nagu Marje Parikas, Evi Jõgi, Valentin Lind, Harald Lutterus jt. Liikumisjuhid on sel ajal Juta Juuno ja Ruth Vellner, muusikat juhib Verner Nerep.

1956. aastal asub algkooli näitejuhi kohale Lensi Römmer. Lastenäidendite puudus ei kohuta teda ega takista tema lavastajatööd. Ta hakkab usinasti tõlki-ma, ümber kujundama, dramatiseerima ja n.ö. koostama. Lavale ilmuvad „Metsas jõuluöö”, „Mis juhtus täheriigis”, „Jõuluvana kirjakott”, „Nõiutud metsas”, rootsi keelest tõlgitud Astrid Lindgreni „Palun Härra Kuningas”, Ove Perssoni „Mudilaste mäss” ja Per Edströmi „Võlukast”. Jutustuste ainetel koostab Lensi Römmer palju ilusaid ja meeleolulisi lastenäidendeid, lavastus lavastuse järel: „Tiksi ja Toksi”, „Miks sa nutad, Jänkumemm”, „Päkapiku hambavalu”, „Kuu hõbedane kroon”. Tema lavastusis esineb järjest koos Stokholmi Eesti Algkooli õpilastega Stokholmi Eesti Teatri näitlejaid: Edmar Kuus, Jussi Romot, Artur Sikk, Elo Rähn, Mari Kamp, Sigfrid Loor, Roman Väli jt.

Kevadel 1964. a. ilmub üle hulga aja eesti algupärane Ao Vaksi „Reis Kevade-maale” rambivalgusse, siis jälle tõlge Ulrika Vidmarki „Krussi Trull Trollimäelt”, „Hernehirmutis ja rohulibleke”, Elsa Beskowi „Jõulupidu Trollilas”. Järgnevad „Tibukese seiklus”, „Trikk, trikk, trikk — on see võimalik? ”, „Jänkupere püha-de munad”, ja jõuludeks 1967 Elsa Beskowi „Lumememm”, millega Lensi Röm-mer oma pingerikka kümneaastase töö algkooli juures lõpetab, olles lavastanud 20 näidendit, õpetanud näitemängu mängimist sadakonnale noorele ja vanale ja külvanud teatrielamust ja -armastust loendamatu publikule.

1968. aastal asub Eesti Algkooli näitejuhi kohale Ao Vaks. Ta heidab kõrvale kõik tõlked ja kujundamised ja asub ise lastenäidendeid kirjutama ja lavastama. Nähes, milline õpilaste hulk lausa põleb tahtest kaasa mängida, heidab ta kõrvale kõik mõtted kooli- ja nn. väikelava lastenäidenditest ja kirjutab lastenäidendeid suure tegelaste arvuga, et sellega anda võimalust kõigile esineda soovijatele kaasa-tegemiseks. 1968. a. kevadeks lavastub „Kuldkollased nurmenukud”, ja siis järg-nevalt „Jõulunukuke”. Selles lavastuses kasutatakse esmakordselt mitut heli-lindistajat — tormivihinat, tantsumuusikat ja lennukipõrinat kokku põimides kummaliseks talveöö muusikaks. Järgneb „Kallu Kobras — Kosevallutaja”. Madis Gering heliefektide loojana ja Roman Väli fantastilise „veeluse” dekoratsiooniga — teevad selle näidendi tõeliselt elavaks. Jõuludeks 1969 lavastatakse „Piltide-ta pildiraamat” ja Eesti Algkooli 25. a. juubeliks „Külaline maailmaruumist”, mis tuleb ka kordusetendusele samal sügisel, siis „Võlusaar”, „Vibukütt Pärku”, „Viimane rong Ti-di-tutelaast”. Ikka enam ja enam lähevad osakandjad noore-maks — vanad näitlejad kaovad ja asemele asuvad noored — õpilased koolist ja endised õpilased. Liikumist ja tantsu hakkab juhtima energiline ja andekas Anne-Mari Asker, uued tehnilised võimalused, heliefektid, annavad lavastusele sügava-ma tunnetuse ja elamuse. Roman Väli dekoratsioonid ületavad järjest eelmise lavastuse ja kõigele aitab veel kaasa Õilme Vaksi kostüümide värvirikkus ja leid-likkus. Ao Vaksi sulest ilmuvad järjest uued lastenäidendid „Seiklus korallisaa-rel”, „Unenägu”, „Meie Tsirkus”, „Vana mängumees”, „Suur maskeraad”,

„Ninata lumemees”.

1975. a. on märkimisväärne — siis on algkooli 30. a. juubel ja ka noorte ülemaailmne kokkutulek Rootsis — maailmalaager Metsakodus. Selleks lavastab Ao Vaks algkoolis katkendi A. Kitzbergi „Kaval Antsust ja Vanapaganast” — „Sulase kauplemine”. Kuna terve Kavala Antsu lugu toimub vabaõhuetendusena Metsakodus 23. juulil selleks lõkkeorgu üles ehitatud lavapiltidega, peetakse seda õnnestunuks ja meeldejäáváks lavastuseks, kuna sellist pole enne toimunud, kui mitte arvestada noorte vabaõhuetendust Drevvikenis 1954, mil lavastus vabaõhuetendusena „Alar Atapoeg” — Ao Vaksi dramatiseering A. Mälgu „Läänemere isandatest”. 1975. a. on veel Stokholmi Eesti Algkooli väikestele näitlejatele eriliseks jõuprooviks, siis moodustatakse kooli nukuteater! Nukuteater esitab Ao Vaksi nukunäidendi „Võluuud”, mida mängitakse isegi 4 korda, Stokholmis kaks ja lastepargis Metsakodus kaks korda maailmalaagri ajal. 1975. a. lavastub „Jõuluterivitus Hõbeplaneedilt”, siis „Nõgikikas ja Tahmapuuk”, „Talve muinasjutt”, „Klassi väljasõit”, „Murri jõulud”, „Onutütar Krati-Krati-Kratt”, „Muinasjutt Kotkajärvelt”, „Pidu siniste kellukeste orus” ja „Tütarlaps jõuluinglitega”. Nüüd on ootamas Stokholmi Eesti Algkooli 35. a. juubeliks „Tuttu Kuldjalg — meisterujuja”, Ao Vaksi muinasmäng laulude ja tantsudega, muusika Toomas Tuulselt, helisissemäng ja „mix” Viljar Nairiselt, dekoratsioonid Roman Väilit. Tantsu ja liikumist juhü Anne-Mari Asker, helitehniline juht on Lembit Vaks ja kostüümid on Öilme Vaksilt. Kõik tegelased on Stokholmi Eesti Algkooli õpilased kõikidest klassidest ja endised õpilased, abiturüendid.

Loeme nüüd tihti ajakirjandusest, et esineb Stokholmi Eesti Algkooli L a s t e t e a t e r. Jälgides tegelaste arvu algkoolis lavastatud näidendites, ulatub see väga tihti poole sajani, väga harva alla kolmekümne. Märkame ka, et viimase viie aasta jooksul on täiskasvanud näitlejad lavapildist kadunud, tegevus on üle kantud lastele. Seega mängivad lapsed täiskasvanute osi, mida lavastaja tihti mitmesuguste režiivõtetega muudab vaevalt märgatavaks — kuid kas ongi seda vaja?

Stokholmi Eesti Algkooli õpilaste ind ja tahe näitemängu mängida ongi kujundanud l a s t e t e a t r i sõna tõsises mõttes, mille tegevus omakorda on kujunenud õpilastele põnevaks õppealaks, ainetega nagu, eesti keeles lugemine, dramaatika, inspiratsioon, diktsioon, liikumine ja tants — neid õppeaineid kasutati edu juba hulk aega tagasi Kanada koolides.

Stokholmi Eesti Algkooli Lasteteatri juurde on ka kujunenud tubli tehniline „salk” väsimatu dekoraatori Roman Väliga eesotsas. Lastevanemad ja koolisõbrad on dekoraatori abideks, lavaseadjateks, elektrikuteks jne. Moodsa helitehnika ja lavaliselt vajalike heliefektide kasutamine on ka sidunud algkooliga andeka muusiku Viljar Nairise ja Lembit Vaksi tehnikuna.

Nüüd seisab Stokholmi Eesti Algkoolil ees tubli jõuproov, sest peale koolipeo etendust astub „Tuttu Kuldjalg — meisterujuja” ka ESTO—80 noore publiku ette.

Henno Kirikmäe

Toronto Eesti Keskkool

Toronto Eesti Seltsi Täienduskoolid moodustavad organisatoorse terviku, mille aluseks on lastevanemate poolt juba 1956. aastal vastuvõetud statuut. Õppeasutuse organiteks on lastevanemate üldkoosolek, üldkoosoleku poolt valitud koolikomitee, kuhu ameti poolest kuuluvad koolide juhatajad ja Toronto Eesti Seltsi esindaja; õppenõukogud ja Toronto Eesti Seltsi revisjonikomisjon.

Toronto Eesti Keskkool moodustab osa sellest õppeasutusest.

Käesoleva õppeaasta algul tähistas Toronto Eesti Keskkool oma 15-aastast juubelit. Kooli avamise mõtte tekkis lastevanemate suurenevast arusaamisest vajadusest laste eestikeelse hariduse jätkamiseks pärast algkooli lõpetamist. Mõtte algatajais olid tollaegsed ja praegused Koolikomitee liikmed Leida Marley ja Hans Lupp. Kool alustas tegevust 2. oktoobril 1964. aastal 12 õpilasega. Koolijuhatajaks kutsuti Oskar Paas, esimeseks õpetajaks Jaan Kõks. 1968/69. kooliaastast alates on kooli juhitanud Edgar Marten.

Esimese lennu lõpetajaid oli 7. Kooli lõpetajate koguarv on 310. Arvuliselt suurim oli 1975/76. kooliaasta 118 õpilasega. Vaata tabelit!

Õpilaste arv kooliaastate lõpul:

1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
9	16	26	28	39	60	91	99
1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
104	104	100	118	99	82	76	82

Õpetajatena on koolis töötanud: Helene Johani, Jaan Kõks, Emanuel Lepik, Ludvig Luide, Oscar Müllerbeck, Ants Saar ja Inge Tork. Käesoleval õppeaastal on õpetajaiks: Endla Komi, Laine Loorand, Ene Lüdigi, Aino Müllerbeck, Juta Puhm, Henn Ründva, Anne Tüll, Hugo Valter ja abijõududena Allan Liik ja Ellen Salumets-Tüll.

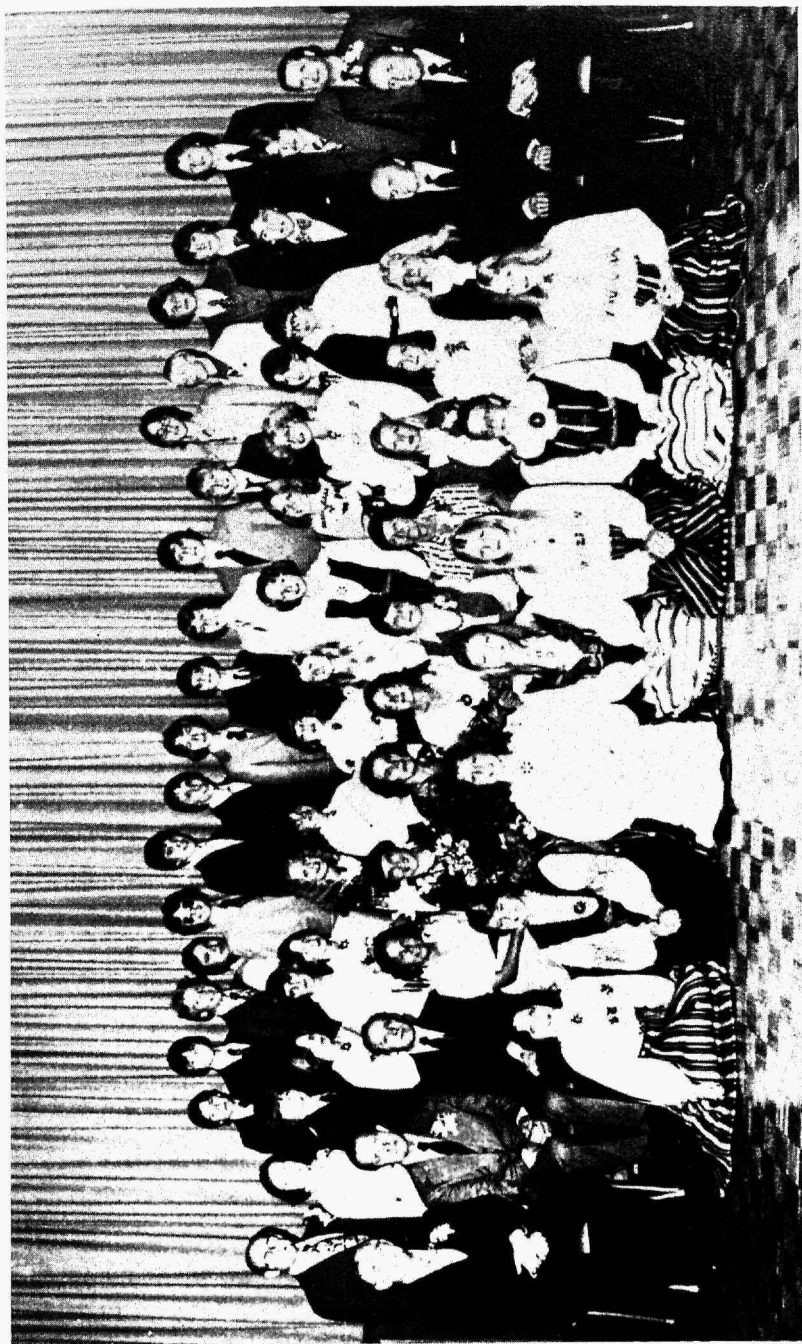
Koolil on olnud senini õnne õpetajate leidmisega, osaliselt Eestis õpetajakutse omandanud, aga ka Kanadas vastava ettevalmistuse saanud. Osa neist on endised Toronto Eesti Keskkooli lõpetajad.

Alates 1970/71. kooliaastast on kool töötanud 8 klassikomplektiga. Koolitöö toimub Eesti Majas igal reede õhtul kell 7–10 ja jaguneb neljaks 40-minutiliseks koolitunniks järgmise tunnikavaga:

	I A- ja B-kl.	II A- ja B-kl.	III A-kl.	III B-kl.
7.00 – 7.40	e t n o g r a a f i l i n e t u n d			
7.45 – 8.25	emakeel	emakeel	emakeel	kodanikuõpetus
8.35 – 9.15	maateadus	ajalugu	kodanikuõp.	emakeel
9.20 – 10.00	emakeel, suul.	emakeel, kirjal.	emakeel, kirjal.	emakeel, suul.

Etnograafilist tundi kasutatakse peamiselt rahvatantsu ja laulmise õpetamiseks, aga ka isetegevuslike ürituste kavandamiseks ja harjutamiseks.

Nagu kooli tunnikavast nähtub, käsitletakse eesti täienduskoolides üldiselt õpitavaid õppeaineid. Erinevaks on aga muutunud tunni rakendamine ja õppeaine käsitusviis. Esimestel kooliaastatel selgus, et õpilaste huvi köitmiseks ja õppeülesannete läbiviimiseks oli vaja uusi ideid. Eriti veel, kuna õppetöö toimub õhtuti nädala viimisel koolipäeval, kui õpilased nädalast kooliskäimisest on väsinud.

Toronto Eesti Keskkooli lõpetajad koos õpetajatega ja preemiade annetajatega kooli lõpuaktusel 1977/78. kooliaastal. Teises reas vasakult teine koolijuhataja Edgar Marten.

Töökava tuli muuta mitmekesisemaks, andes õpilasele rohkem võimalusi isetegevuseks; eriti suulise eesti keele õpetamisel. Huvitavaks õppeaineks on kujunenud kodanikuõpetuse tunnid mitmekesiste ühiskondlike probleemide käsitlemisega ja praktiliste nädistundidega organisatsioonide tegevusest ja juhtimisest.

Õppetöö ja õpilaste isetegevuse sidumisega on kujunenud noori rahuldav koolitüüp, kuhu noored pärast algkooli lõpetamist huviga siirduvad.

Algkooli lõpetamisel on Toronto Eesti Keskkooli siirdumine muutunud noorele loomulikuks jätkuks eestikeelse hariduse ja kasvatusse omamise protsessis. See on enamasti õpilase enda tehtud otsus, mis näitab, et juba algkoolis on loodud tugev alus rahvuslikule kasvatussele.

Keskkooli tulevad õpilased suuremalt osalt juba iseseisvalt kõikidest Suur-Toronto osadest kasutades avalikke liiklusvahendeid. Olles 13–17 aastased erinevate huvidega ja harrastustega, on ühiseks sidemeks eesti päritolu ja keel.

Paar aastat tagasi kolmandates klassides toimunud diskussioonil: „Eesti noore osa eesti keele kõnelemises ja säilitamises”, avaldusid paljud seisukohad, mida tuleks kasvatustöös ja keeleõpetuses tähele panna.

- Tunneme noori, kes on pahased oma vanemaile, et neile ei ole õpetatud eesti keelt.
- Täienduskoolid on vajalikud ja asendamatud eesti keele oskuse arendamiseks ja õpetamiseks.
- Noorel peab tekkima isiklik arusaamine eesti keele oskuse tähtsusest ja vajadusest.
- Edukas eesti keele õppimine ja arendamine toimub õpilase oma tahtmise põhjal.
- Sundides ei saa kedagi panna eesti keelt kõnelema.
- Eesti keele rääkimist võib meenutada, mitte sundida. Kui sellega lepitakse, siis võib-olla tekib rohkem huvi selle oskuse arendamiseks.
- Eesti keele vajadust tuleb ikka ja jälle selgitada.
- Noortele tuleb anda rohkem võimalusi esinemiseks sõnalistel üritustel eesti ühiskonnas.
- Eesti keel annab meile ühtekuuluvustunde kaaseestlastega.
- Teeb võõrkeelte õppimise kergemaks.
- Tihendada sidemeid noortejuhtidega ja õpetajatega, kes on ligemas kontaktis noortega ja kelle „sõnad” on vastuvõetavamad.
- Liita noori organisatsioonidega, mis pakuvad sõprust, huvitavat eestikeelset tegevust ja mõtteid.
- Need noored, kellel on võimalusi eesti keelt õppida, püüdku seda teha hästi ja põhjalikult, et säilitada kvaliteeti.
- Noored peavad rahvuskultuuri säilitama ja sellele uhked olema.
- Eesti ühiskond otsigu ja ammutagu uut jõudu noorte seast.
- Kodus kõnelgu vanemad lastega **a i n u l t e e s t i k e e l t !**

Kooli algaastaist alates on eesmärgiks olnud eestikeelse hariduse andmise kõrval noorte kasvatamine iseseisvaks inimeseks ja tugevaks eesti ühiskonna liikmeks. Seda on püütud teostada õpilaste aktiivse rakendamise eesti ühiskondlikel üritustel: Esto–72 ja -76, Põhja-Ameerika laulupidudel, Noorteaastal, Raamatu-aastal, Eesti Vabariigi aastapäevade aktusil, koolide kevadpäevadel, õpilaste

omaloomingu õhtutel ja „Vaba Eestlase” noortelehekülje veergudel.

Ühiskond vajab perioodilist emotsionaalset süsti rahvustunde tihendamiseks ja tugevdamiseks. Ainult vilka ja energilise osavõttuga eesti ühiskondlikest eluavaldu-sist saab kõita ja hoida noorte ja nende vanemate kestvat huvi kooli töös ja tege-vuses.

Möödunud 70. aastakümnel on elavnenud noorte osa eesti ühiskondlike, kul-tuuriliste ja akadeemiliste organisatsioonide tegevuses. Suurem osa neist on endi-sed Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli ja Toronto Eesti Keskkooli õpilased.

Vaatamata tõigale, et kolmel viimasel kooliaastal on märgata seoses üldise iibe kahanemisega ka õpilaste arvu kahanemist, võime siiski optimistlikult suunata pilku Toronto Eesti Keskkooli tulevikku. Kool on edukalt läbi teinud katseta-miste perioodi ja välja jõudnud praeguse kindlakujulise koolitüübini. See ei tohi aga tähendada seismajäämist ega oma õlale patsutamist, sest tänapäeval kiirelt muutuvate sündmuste keerises peab eesti kool olema võimeline säilitama oma initsiatiivi ja elujõudu koolitöös elavaks õpetuseks ja kasvatuses eesti noorusele võõrsil.

Meenuvad meie noorima õpetaja Anne Tüllil sõnad 1976/77. kooliaasta lõpu-aktusel, kes kõneldes lõpetajatele ütles: „Eestlus saab ainult siis edasi elada, kui igäiüks seda enesele südameasjaks võtab, selle eest vaeva näeb ja oma kallist aega selleks ohverdab.”

Kolleegidele ja eesti kooliperele igas maailmajaos järgnevak aastakümneks indu ja jõudu soovides,

Edgar Marten
Toronto Eesti Keskkool

STOKHOLMI EESTI ALGKOOL 35-AASTANE

Pärast pikemaid läbirääkimisi ja korduvaid ettepanekuid otsustas 10.märtsil 1945 Rootsi Välismaalaste Komisjon, kellele siis allus eesti põgenike lastele ema-keelse koolihariduse korraldamine, avada Stokholmi Eesti Algkool 15. märtsist arvates. Eesti Komitee ettepanekul määras Välismaalaste Komisjon selle juhata-jaks Herman Rajamaa ja õpetajateks Olev Oleski ja Juta Bauguse.

Tegelikult alustas Stokholmi Eesti Algkool oma õppetegevust 19. märtsil Mat-teuse Algkooli ruumes 33 õpilasega I–VII klassini, mis olid koondatud algul kahte, hiljem kolme komplekti.

Nõnda alustas Stokholmi Eesti Algkool oma tegevust 35 aastat tagasi. Seda pikka kestvust tuleb jagada kahte järku. Esimene tegevusjärg kestis ainult 15. au-gustini. Siis oli Stokholmi Eesti Algkooli ülalpidaja Välismaalaste Komisjon, kes maksis õpetajate palgad. Kõik muud kooli ülalpidamiskulud ja sotsiaalsed soo-dustused õpilastele (nagu tasuta õpikud, koolieine, sõidupiletid jm.) tasus Stokholmi linna koolivalitsus. Esimese tegevusjärgu lõpul oli koolis 96 õpilast. Peale nende oli üle 10 õpilase koolist lahkunud, sest nende vanemad vahetasid elu-kohta.

TEINE TEGEVUSJÄRK

15. augustil likvideeris Välismaalaste Komisjon peaaegu kõik laagrid ja kõik laagrikoolid, ka eesti kooli Stokholmis. Kooli käesoleva tagasihoidliku tähtpäeva puhul ehk on sobiv aeg „Bülletääni” veergudel lühidalt esile tuua seda, mida me taotlesime eesti rahvusliku kasvatuse alal ja missugune oli siis rootslaste mentaliteet sisserännanute keele ja kultuuri säilitamise alal. Sel puhul olgu siinkohal meenutatud, et just siis alustati Saksamaal eesti laagrikoolide suurejoonelise organiseringimisega ja nende edasiarendamisega.

Rootsi põgenedes me tõime siia kaasa ühe riigi piirides eri rahvuste keelte ja kultuuride säilitamise mentaliteedi, mis aga oli tookord siin täiesti võõras ja mitte mõistetav. Me lootsime õigustatult, et Rootsi vastab meile samaga, mille osaliseks said rootslased Eestis.

Vastavalt sellele mõttekäigule ja ette nähes laagrite peatset likvideerumist, esitas Eesti Komitee juba kevade algul 1945 Rootsi Haridusministeeriumile ja Koolide Peavalitsusele pikema märgukirja eestikeelse koolihariduse korraldamise ja edasiarendamise kohta. Meile suureks pettumuseks aga selgus juba nim. märgukirja esitamisel, et selle vastuvõtjad olid täielikult kurdid — mitte vähimalgi määral kuuldavõtmist! Sellele lisaks ilmus „Dagens Nyheter'is”, mis oli ja on Rootsi suurim päevaleht, 3. juulil 1945 pikem juhtkiri „Põgenike küsimusi”, kus läbi käivald rõhutati, et kui teile ei meeldi meie valituse soov kiireks sulamiseks siinsele ühiskonda, siis võite ju minna mujale. . .

Sellest kõigest ilmnes, et Koolide Peavalitsus ja eriti Välismaalaste Komisjon ei soovinud eesti kooli püsimist Stokholmis, rääkimata eesti koolide tekkimist mujal. Aga ometi juhtus ime ja kõik läks teisiti.

Kui Välismaalaste Komisjon sulges eesti kooli Stokholmis, siis seisis eesti ühiskond Eesti Komiteega eesotsas raske probleemi ees: mis nüüd teha? Eesti Komitee oli nõus kooli oma ülalpidamisele võtma. Kool koosneb mitmest komponendist: õpilased, õpetajad, õpetajate palgad, kooliruumid ja kõik ülalpidamiskulud + veel õpilastele sotsiaalsed soodustused. Õpilastepuudust siis ei olnud ette näha, sest huvi eesti kooli vastu oli väga suur, ka õpetajaist ei olnud puudust. Õpetajate palgad — kust võtta need? Kooliruumid, ülalpidamiskulud jne.?

Viimase punkti osas oli meil tohutult õnne. Stokholmi koolide l. inspektor dr. Jonzon oli enne sõda Eestis käinud ja peatunud Haapsalus dir. A. Üksti ja tema abikaasa külalisena. Dir. Üksti oli lõpetanud Helsingi rootsikeelse ülikooli matemaatika alal ja valdas täielikult rootsi keelt ja oli ka õpetajaks sealses Rootsi Eragümnaasiumis. Inspektor Jonzon nägi ja kuulis kohapeal, kuidas Eestis hoolitseti rootsluse säilitamise eest. Ta oli sellest ka aastal 1945 veel väga vaimustatud. Tema innukal kaasabil andis Stokholmi koolivalitsus eesti kooli käsutusse Jakobi kooli ruumides kõik, mida oli vaja ühes kõigi soodustustega õpilastele, nagu see oli olnud senini.

Lisaks sellele selgus veel, et Jakobi kooli tolaeagne juhataja Kaleb Andersson oli aastail 1920–1924 töötanud õpetajana Eestis Pürksi põllutöökoolis ja rahvaülikoolis ja oli sealt kaasa toonud väga häid mälestusi ja hiljem külastanud ka meie üldlaulupidu 1938 Tallinnas, ka sellest oli ta väga vaimustatud. Kaleb Andersson tegi kõik, mis oli tema võimuses, eesti kooli sõbralikuks vastuvõtuks ja lahedaks mahutamiseks oma kooli ruumidesse. Seega oli ruumide küsimus suure-

Stokholmi Eesti Algkooli pere veebruaris 1980. Vasakult paremale istuvad õpetajad: Sirje Malm, Anne-Mari Asker, Arne Broberg, Senta Hallberg, Leida Sulg, koolijuhataja Henno Kirikmäe, asjaajaja-kuraator Astrid Strothén, Marje Tui, Richard Norvelli ja Luule Vaks-Maandi.

*Stokholmi Eesti Alghooli esimesed õpetajad märtsis 1945.
Vasakult: Olev Olesk, Juta Baugus ja Herman Rajamaa.*

Ja 35 aastat hiljem . . .

*Stokholmi Eesti Alghooli õpetajad veebruaris 1980.
Vasakult istuvad: Leida Sulg, Anne-Mari Asker, koolijuhataja Henno Kirikmäe, asjaajaja-
kuraator Astrid Sirotkin ja Sirje Malm. Seisavad: Luule Vaks-Maandi, Marje Tui, Senta
Hallberg, Arne Broberg, Tüü Nurk ja Richard Norvell.*

päraselt lahendatud.

Lahtine oli veel õpetajate palkade küsimus. Eesti Komitee Abistamiskomisjonil oli väljavaateid õpetajate palkadeks teatud summa saamiseks, kuid selgus selle kohta venis. Kooli õppetegevus pidi aga algama 30. augustil, ilma et palkade kohta mingit kindlat selgust oleks olnud. Tuli riskida. Siin talitati põhimõtte järele: kes tahab võita, see peab ka riskima! 3. septembril saadi teada, et õpetajate palgad 1945/46. kooliaastaks on kindlustatud ja Stokholmi Eesti Algkool võis jätkata oma tegevust erakoolina.

1946. a. peale algasid aga rasked ajad. Abistamiskomisjoni toetus õpetajate palkadeks kadus ja need langesid lastevanemate ja eesti ühiskonna õlgadele. Õpetajad nõustusid töötama äärmiselt madala töötasu eest. Peagi hakati kõrgemate koolivõimude poolt kooli oma sulgemisotsustega korduvalt vintsutama. Õnneks jäi Stokholmi koolivalitsuse osa kooli ülalpidamises täielikult püsima, mis oli suureks toeks selles raskes olukorras. Tol ajal teostus edasimineku algkoolist keskkooli algul katsete ja siis tunnistuste paremuse järjekorra põhjal. Eesti kooli lõpetajad pääsesid katsete najal keskkoolidesse, mõned keskkoolid tegid siiski erandi ja võtsid ka eesti õpilasi vastu samadel alustel rootsi õpilastega. Alles aastast 1953 võisid kõik eesti kooli lõpetajad keskkoolidesse edasi minna samadel alustel rootsi õpilastega. Kerge sissepääs ja hea edasijõudmine rootsi koolides — need nõuded hõljusid kogu aeg eesti kooli kohal.

Stokholmi Eesti Algkool pidas vastu. Tema lõpetajate lahe sissepääs keskkoolidesse, hea edasijõudmine rootsi koolides — Stokholmi koolideinspektorite, koolide juhatajate ja õpetajate ülimalt head hinnangud eesti kooli lõpetajate käitumise ja teadmiste kõrge taseme kohta kõnelesid selget keelt sellest, missugust tööd Stokholmi Eesti Algkoolis oli tehtud. See kõik aitas suuresti kaasa selleks, et 1. juulist 1954 võttis riik ja Stokholmi linn õpetajate palgad enda kanda. Kuigi veel mitte vastavalt rootsi õpetajate palganormidele, aga siiski tunduvalt paremad kui need olid senini olnud. Vahepeal on need täielikult ühtlustatud ka rootsi õpetajate palganormidega.

Riigi ja Stokholmi linna (nüüd: kommuuni) palgatoetusega kadusid ka kõik kooli korduvad sulgemise ähvardused ja Stokholmi Eesti Algkool võis täies rahus jätkata oma õnnistusrikast tööd meie rahvusliku kasvatuse tööväljal.

Nüüd on aga kerkinud uus probleem: järelkasv. Aga ehk saadakse seda hoida kooli püsimiseks vajalikus piiris? Käesoleva juubeliaasta järelkasv annab selleks lootusi.

Pärast H. Rajamaa lahkumist on Stokholmi Eesti Algkooli juhatajtena töötanud Eduard Karma (1945—1950), Udo Juuno (1950—1975) ja a. 1975 alates Henno Kirikmäe. Õpetajateks on praegu peale juhataja Henno Kirikmäe: Leida Sulg, Anne-Mari Asker, Luule Vaks-Maandi, Arne Broberg, Marje Tui, Senta Hallberg, Sirje Malm, Richard Norvell ja Tiiu Nurk. Kooli asjaajajaks-kuraatoriks on Astrid Sirotkin.

Möödunud 35 aasta jooksul on kool pidanud mitmel korral oma asupaika vahetama. 1973. a. alates asub kool Stokholmi Vanalinna rootsi kooli ajaloolistes ruumides. Seal toimub ka eesti õpetajate kolmas ülemaailmne konverents, kuhu on kõik eesti õpetajad üle maailma tere tulnud.

Herman Rajamaa

GÖTEBORGI EESTI ALGKOOI DRAMAATILINE ASUTAMISKAIK

Eesti Algkool töötas Göteborgis juba pagulasperioodi algul. Selle tegevusaeg oli lühike – 24. septembrist 1945 kuni 7. juunini 1946 Otterhällaskola kahes ilusas klassiruumis. Õpilasi oli koolis 80 ja õpetajaid 3. Töötasid kõik 6 klassi, kuid kahes komplektis, kummaski 3 klassi. Katsed jätkata järgmisel õppeaastal algkooli tegevust ei õnnestunud ja peamisteks takistusteks olid kohalik koolide inspektor ja Göteborgi linnavalitsuse kommunistlike linnavolinike vastuseis. Koolide inspektor oli jõudnud arvamusele, et eesti õpilased on täiesti võimelised üle minema rootsi algkoolidesse ja seal õpinguid jätkama.

Göteborgi Eesti Algkooli küsimus kerkis uuesti üles 1958. ja 1959. aastal ja pika töö ja pingutuse tulemusena saadi luba ja toetust ka Göteborgi Eesti Algkoolile. See võitlus oli dramaatiliselt pingerikas kuni 25. maini 1960, mil Rootsi Riigipäeva mõlemad kojad ühisel istungil otsustasid toetuse Göteborgi Eesti Algkoolile võtta riigi eelarvesse.

Eesti Komitee esitas juba 14. aprillil 1959. a. Rootsi valitsusele märgukirja, milles paluti eesti algkooli avamist Göteborgis. Märgukirjas paluti avada 9-aastane ühtluskool, kusjuures 1960./61. kooliaastal kool alustaks tööd kolme esimese klassiga. Selles märgukirjas esitas Eesti Komitee kooli asutamiseks kaks alternatiivi. Esiteks palus Komitee võtta kool avaliku koolina Göteborgi linna koolivõrku. Kui aga see meeleolu ei ole vastu võetav, siis paluti määrata Eesti Komiteele toetus õpetajate palkade maksmiseks, et Komiteel oleks võimalus kooli avada erakoolina, nii nagu töötab Stokholmi Eesti Algkool.

Göteborgi linna koolivalitsus võttis selle ettepaneku suhtes eitava seisukoha, nii nagu ta seda oli teinud juba aasta varem. See Göteborgi linna koolivalitsuse seisukoht tehti teatavaks Haridusministeeriumile ja Koolide Peavalitsusele. Eitavas otsuses oli ühe põhjendusena märgitud õpilaste vähesus kooli asutamiseks.

Eesti Komitee vastaval soovivaaldusel võttis Koolide Peavalitsuse peadirektor G. Rosén septembris 1959 vastu Eesti Komitee delegatsiooni koosseisus: J. O. Lauri, V. Muld ja H. Mark. Komitee esindajad arutasid peadirektoriga Göteborgi eesti kooli asutamise vajadust ja esitasid õpilaste nimekirja, kes olid registreeritud kolme esimesse klassi. Õpilasi oli klasside avamiseks küllaldaselt registreeritud. Hiljem külastas Komitee esindaja selles küsimuses Koolide Peavalitsuses ka haridusnõunik G. Engströmi.

Rootsi Koolide Peavalitsus võttiski pooldava seisukoha Eesti Komitee ettepaneku suhtes Göteborgi Eesti Algkooli asutamise kohta. Peavalitsus pooldas 1960./61. õppeaastal 1. klassi avamist ja tegi ettepaneku selleks määrata 10.000 krooni toetust. Kool tuleks siis aasta-aastalt välja arendada 6-klassiliseks algkooliks.

Kui Koolide Peavalitsuse pooldav seisukoht läks Haridusministeeriumile, siis võttis haridusminister R. Edenman koos ministriabi ja büroojuhatajaga vastu oktoobris 1959 Eesti Komitee delegatsiooni koosseisus: esimees J. O. Lauri, V. Muld ja R. Kolk. Nõupidamisel arutati üksikasjaliselt Göteborgi Eesti Algkooli asutamise küsimust. Selgus, et küsimuse jaatavaks otsustamiseks ministeeriumis

Göteborgi Eesti Kooli pere 24. veebruaril 1980. Taga vasakul õp. Juta Nõmme. Tema taga koollühataja Aho Rebas ja paremal viimises reas viimne õp. Aita Heinsoo (Foto O. Kopler)

oleksid palju suuremad väljavaated, kui ka Göteborgi linna koolivalitsus asuks eesti kooli asutamisel pooldavale seisukohale.

Seda ministeeriumi arvamust arvestades esitaski Eesti Komitee uue märgukirja Göteborgi linna koolivalitsusele 9. novembril 1959. Sel puhul võttis Göteborgi linna koolivalitsuse juhataja Bertil Wijk vastu eestlaste delegatsiooni koosseisus: Eesti Komitee Koolitoimkonna esimees V. Muld, Göteborgi Eesti Kultuurikomitee esinaine pr. E. Kägi ja Göteborgi eesti täienduskoolide juhataja pr. A. Aus. Selles märgukirjas paluti Göteborgi koolivalitsuselt samu soodustusi, mida on Stokholmi linn andnud Stokholmi Eesti Algkoolile, s.o. tasuta kooliruumid, omavalitsuse toetus õpetajate palkadeks, õpilastele tasuta koolieine ja tasuta õpperaamatud ja õppetarbed ning tasuta sõidupiletid kooliskäimiseks. Koolitoimkonna esimehel V. Mullal oli veel nõupidamine samas küsimuses linna kultuuriosakonna sekretäri I. Lindbladiga.

Selle aktsiooni tulemuseks oli, et Göteborgi linna koolivalitsus muutis oma endise seisukoha ja võttis eesti kooli asutamise suhtes pooldava otsuse: **Eesti Komitee poolt asutatav kool võetakse õigustega erakoolide võrku.**

Vastavalt haridusminister R. Edenmani suulisele informatsioonile võttis ka Haridusministeerium pooldava seisukoha. Kuid Rootsi valitsus asus Göteborgi eesti kooli asutamise suhtes eitavale seisukohale ega võtnud toetust eelarvesse.

Nüüd ei jäänud Eesti Komiteel üle muud, kui võtta ühendus Rootsi poliitiliste erakondadega ja viia küsimus Riigipäevale. Kui küsimus Rootsi Riigipäeva teises kojas hääletusele tuli, siis oli enamus selle vastu, kuid Riigipäeva mõlemate kodade ühisel koosolekul võeti 10.000 krooni eelarvesse Göteborgi Eesti Algkooli esimese klassi avamiseks 1960. a. sügisel. Sellega oli Göteborgi Eesti Algkooli küsimus Rootsi parlamendi poolt jaatavalt otsustatud.

Kuninga otsusega 30. septembrist 1960 andis Rootsi valitsus määruse, milles antakse eeskirjad Göteborgi Eesti Algkooli kui õigustega erakooli kohta.

Eeskirjades öeldakse, et kool töötab 1960./61. kooliaastal 1. klassiga ja selle järele laiendatakse kooli igal aastal uue klassiga, kuni kool on välja arendatud 6-klassiliseks kooliks, mis töötab rootsi koolide kohta käivate eeskirjade järgi. Kooli õppeplaani määrab kindlaks Koolide Peavalitsus. Järgmisel aastal tuli välja töötada koolile Göteborgi linna koolivalitsuse poolt nõutav põhikiri. Põhikirja väljatöötamiseks tuli pidada vastavate asutustega mitmeid läbirääkimisi. Viimaks jõuti kokkuleppele ja pandi kehtima Göteborgi Eesti Algkooli põhikiri. Vastavalt põhikirjale valib Eesti Komitee kooli juhatus liikmed, kelle ametiaeg kestab 2 aastat. Nimetatud juhatus juhib kooli tegevust kooskõlas Rootsi vastavate seaduste ja määrustega, koostab kooli eelarve ja aruande ning esitab need Eesti Komiteele kinnitamiseks.

Koolijuhataja ja õpetajad palgatakse ametisse ja vallandatakse ametist kooli juhatuse poolt Göteborgi koolivalitsuse nõusolekul. Koolijuhataja ja õpetajate ametisse palkamine ja ametist vabastamine vajab Eesti Komitee heakskiitmist. Kooli revideerimiseks valib Eesti Komitee eesti kooliinspektori, kes koos rootsi inspektoriga revideerib kooli. Majanduslik revideerimine toimub Eesti Komitee kaudu.

Heinrich Mark

KOOLI- JA HARIDUSTÖÖ KONVERENTS STOKHOLMIS 1979

Oktoobri lõpus 1979 toimus Stokholmis Rootsi Eestlaste Esinduse ja Eesti Komitee koolitoimkondade ühisel korraldusel kooli- ja haridustöö konverents kolmes osas: 1) 18. oktoobril andis Bertil Jakobsson Koolide Peavalitsusest (SÕ) ülevaate SÕ 1979. aasta tegevusprogrammist sisserändajate sektoris. 2) 26. oktoobril informeerisid ungari ja poole koolide esindajad oma koolide tegevusest ja 3) 27. oktoobril toimus eesti pedagoogide ja koolisõprade diskussioon eesti koolidele aktuaalsetel teemadel. Alljärgnevalt annaksin ülevaate konverentsil esitatud mõtetest ja otsustest.

BERTIL JAKOBSSONI ÜLEVAATE SÕ TEGEVUSPROGRAMMIST SISSERÄNDAJATELE

SÕ peadirektor Ulvhammari ülesandel koostati 1979. a. jooksul SÕ tegevusprogramm sisserändajate töö alal. Tegevusprogramm (TP) sisaldab SÕ üldist vaadet sisserändajate koolide töö korraldamiseks ja konkreetseid samme, mida SÕ saab astuda sisserändajate sektoris. Osa otsuseid saab SÕ ise rakendada, osa nõuab Riigipäeva otsuseid. TP pole lõpulik, vaid seda kavatakse pidevalt kohandada vastavalt olukorrale ja uutele kogemustele.

Eestlasi puudutavatest mõtetest TP-s võiks mainida järgmisi: SÕ eesmärgiks on kaasa aidata sisserändajate laste kakskeelsuse saavutamisele. Õppetöö peaks algama kõigil emakeeles eelkoolis ja jätkuma alg- ja keskastmes. Üleminek rootsi õppekeelele toimuks järkjärgult kõrgastmes ja gümnaasiumis ja peaks algama enne, kui laste võime murrakuvabaks rootsi keele häälendamiseks on tugevasti vähenenud, s.o. 10–12 aasta vanuses. See moodus eeldab emakeelseid klasse või grupe. Kommunaalid on siiski suveräänsed otsustama, kuidas seda põhimõtet kohtadel rakendatakse.

Emakeele tarvitamisele laste poolt mõjub positiivselt keele staatus. Vahendid kõrgema staatuse saavutamiseks on näiteks:

- pidev kontakt emakeelega vanemate, kooli ja kultuuritegevuse kaudu
- ühiskonna abi: emakeelsed saated raadios ja TVs, ajalehed.

Rootsikeelne korrektne definitsioon sisserändajate lastele on praegu „elev med annat hemspråk än svenska” (õpilane mingi muu kodukeelega kui rootsi keel) ja mitte enam „invandrarelev” (sisse rännanud õpilane). 1978 oli selles kategoorias põhikoolis kokku 81.000 õpilast. Nendest said 52% emakeelset õpetust, 5% soovisid õpetust saada, aga ei saanud. 43% ei olnud üldse huvitatud.

Eestlaste osas olid need arvud järgmised: koguarv õpilasi 467, nendest said emakeelset õpetust 37%, 11% soovisid õpetust, aga ei saanud ja tervelt 63% polnud huvitatud. Eestlaste hulgas on seega huvi emakeele õppimise vastu väiksem keskmisest.

Kas emakeele õppimine peaks olema sunduslik? Mitmed sisserändajate grupid nõuavad seda motiivil, et see tõstaks keele staatust, teeks emakeele õppimise laste silmis loomulikuks ja tagaks sellele kindla koha tunnikavas. SÕ on seisukohal, et emakeele õppimist ei saa teha sunduslikuks, kuna on raske määritleda, kes kuulaks kohustuse alla ja teiseks ei vastaks see praegu kehtiva valikuvabaduse põhimõttele. Sunduslikkus kehtib ainult kommuunidele emakeele õpetuse osas. Kommunaalid saavad riigitoetust emakeele õpetamise korraldamiseks. Praegu vas-

tab toetus 1,1 nädalatunnile õpilase kohta. SÕ paneb nüüd ette nädalatundide arvu tõsta 1,5-le. Eestlased kasutavad praegu ära keskmiselt 0,75 nädalatundi õpilase kohta, mis on teiste gruppidega võrreldes kõige madalam arv.

Kodukeele õpetajate puudus on suur. SÕ paneb ette õpetajate väljaõppe süstematiseerimist ja leiab, et ka väiksemate keelte õpetajaid tuleb välja õpetada.

UNGARI JA POOLA KOOLIDE OLUKORD

Ungari 13.000-pealine koloonia Rootsis on koolide alal aktiivne. 1978 õppis kolm korda rohkem ungari päritoluga õpilast emakeelt kui eesti päritoluga õpilast. Ungari koolidel on peamine raskus õppevahenditega, kuna õpetajate arv on küllaldane.

Poolakatel on emakeele õppimise kõrval ka täienduskoolide tegevus, mis toimub n.n. vaba poola põgenike koloonia toetusel ja Londonist saadud õpperaamatute abil. Üldiselt pole meil koolide korralduse alal ungarlastelt ja poolakatelt palju õppida erinevate eelduste tõttu.

EESTI KOOLIDE OLUKORD

Diskussioonist võttis osa 25 pedagoogi ja koolisõpra Stockholmist, Göteborgist, Uppsalast ja Lundist. Diskuteeriti neljal teemal:

- a) SÕ tegevusprogramm ja selle mõju eesti koolidele
- b) Õppevahendite hankimine eesti koolidele
- c) Eesti õpetajate leidmine ja väljaõpe
- d) Laste kaasatõmbamine eesti koolidesse.

Esitati järgmisi mõtteid:

- a) Kodukeele õpetamisel rootsi koolides oleks vaja kindlaid tunnikavasid ja n.n. huvudlärare't (peaõpetajat), kellel oleks ülevaade eesti õpetajate tegevusest.
- b) Teodor Künnapas andis ülevaate Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi tegevusest ja mainis ms., et käsikirjade, autorite ja majandusliku aluse hankimine on raske. Arutlusel toodi välja järgmist:
 - Eesti koolidele tuleks hankida TV-video lindistaja, mille abil saaks talletada rootsi TV-s esitatud eestiainelisi saateid ja neid koolides esitada. Kommuniidest peaks saama videolindistajaid ka laenata.
 - Eestis ilmuvatest noorteraamatutest on peamiselt tõlkekirjandus kasutatav. Leiti, et tuleks luua eesti noorteraamatute ad hoc toimikond ülesandega, vaadata läbi Eestis ilmunud laste- ja noorteraamatud, välja valida sobivad ja neid tellida klassikomplektide ulatuses.
 - Tuleks pidevalt informeerida Statens Institut för Läromedelsinformation'i (SIL) eesti õpperaamatute väljaandmise kavadest ja taotleda majanduslikku toetust SIL-ilt.
 - Tuleks selgitada eesti õpikute, autorite ja käsikirjade varumise võimalusi koostöös Rootsi-Eesti Õpperaamatufondi ja teiste maade eestlaste keskustega.
- c) Eesti õpetajate leidmine ja väljaõpe.

J. Ungerson, kes rootsi võimude juures on asja selgitanud, teatas, et lähemate aastate jooksul pole oodata eesti õpetajate väljaõpet rootsi võimude kaasabil – kuigi SÕ tegevusprogrammis seda kavandatakse.

Selles olukorras jääb eesti õpetajate ettevalmistuse mooduseks eesti keele eksam Stockholmis, Uppsalas või Lundi ülikooli juures, milleks tuleks eesti noori õhutada.

Emakeele õpetajatena rootsi koolides töötab praegu kümnekond õpetajat, kes iseseisvalt ja oma kavade järele töötavad. Leiti, et eesti emakeele õpetajate tööd rootsi koolide juures tuleks koordineerida, näiteks vastava koostöö toimkonna kaudu, millel oleksid järgmised ülesanded:

- otsida üles ja vahendada eesti õpetajaid
 - leida võimalusi kindlate tunnikavade kasutusele võtmiseks rootsi koolides emakeele õpetamise alal
 - korraldada õpetajate kokkutulekuid omavaheliseks informatsiooniks
 - korraldada kursusi emakeele õpetajatele.
- d) Eesti laste värbamine eesti koolidesse

Stokholmi Eesti Algkooli Sõprade Seltsi esimees Leo Timpka informeeris sammudest eesti laste värbamise alal Stokholmi Eesti Algkooli. Raali abil on koostatud Suur-Stokholmi piirkonnas elavate eesti päritoluga laste kartoteek, mis sisaldab umbes 300 nime. Kõigile perekondadele saadetakse selgitavat kirjandust. Kaks brošüüri Stokholmi Eesti Algkooli kohta on koostatud ja kolmas on koostamisel. Probleemiks on, et ikka enam lapsi elab kaugel kesklinnast ja et nende kesklinna eesti kooli saatmine on tülikas. Kommuunide poolt korraldatud kooliküüt aitaks ehk probleemi lahendada. Leiti, et tuleks koostada palvekiri Stokholmi piirkonna kommuunidele kooliküüdi korraldamiseks Stokholmi Eesti Algkooli. Kirjale peaksid alla kirjutama Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esindus ühiselt.

Pikem diskussioon tekkis küsimuses, mida me peaksime eelistama, kas emakeele õpetust rootsi koolides või oma koole. Leiti, et kõiki võimalusi emakeele õppimiseks tuleb maksimaalselt ära kasutada. Alg- ja keskastme-ealisi eesti lapsi Stokholmi ja Göteborgi piirkonnas tuleb võimalikult saata eesti koolidesse.

Ka eesti oma põhikooli kõrgastme teemal diskuteeriti. Eesti Komitee poolt taotletud eesti kõrgastme loomine Stokholmi pole seni andnud tulemusi. Teiseks võimaluseks on koondada nii palju eesti lapsi ühte kooli, et neile oleks võimalik eestikeelsete tundide arvu tõsta. Praeguste reeglite järele oleme õigustatud saama 1,1 nädalatundi eestikeelset õpetust õpilase kohta. See tähendaks, et kui me saaksime näiteks 20 õpilast samasse klassi, siis oleks meil teoreetiliselt võimalik saada 22 nädalatundi eesti keeles. Nagu teada, on soomlastel umbes 200 puhtsoomekeelset klassi rootsi koolides.

Leiti, et tuleks veel kord – koostöös Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esinduse koolitoimkondade vahel – selgitada eesti oma kõrgastme käikupanemise eeldusi Stokholmis, mis hõlmaks järgmisi küsimusi:

- rootsi võimude ametliku seisukoha selgitamine ja vajaduse korral mõjutamine meie soodsas suunas
- sobiva kooli leidmine ja administratiivsete eelduste selgitamine
- õpetajate küsimuse selgitamine
- laste arvu selgitamine.

Leiti, et ülaltoodud aktsioonid tuleksid läbi viia koostöös Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esinduse koolitoimkondade vahel – vajaduse korral saavutades vajalik tööjaotus eri ülesannete läbiviimisel – eesmärgiga, koondada meie vähesed järele jäänud jõud eestikeelse õppegevuse heaks.

Ivar Paljak

ANKEET

õpikute ja nende kasutamise kohta

Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu võttis oma 1979. a. töökavasse ankeedi korraldamise õpikute ja nende kasutamise kohta. Selle otsuse teostamiseks koostas EÕK vastava ankeedi ja saatis selle ühes kaaskirjaga 1979. a. sügisel kõigile koolidele üle maailma. „Bülletääni” lugejaile vajaliku ülevaate saamiseks esitame alljärgnevas ankeedi küsimused ühes kaaskirjaga.

„Meie koolidele ja iseõppijaile on ilmunud rohkesti mitmesuguseid õpikuid ja lisamaterjale. Nende kasutamise ulatuse kohta ei ole senini ilmunud mingisuguseid ülevaateid. Niisamuti puuduvad andmed õpetajate kogemustest ja tähelepanekuist nende kasutamise kohta tööväljal.

Nüüd on tekkinud vajadus mõnede õpikute uustrükkide järele ja aastate jooksul võib see vajadus ettenähtavalt veelgi suurened. Võib olla, et tööväljal on tekkinud vajadus ka mõnede uute õpikute või lisamaterjali järele?

Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu otsustas asuda kõigi eespool märgitud küsimuste selgitamisele ja vastava ülevaate saamiseks olukorra kohta õpikute alal korraldada eriankeet. Lisaks ankeedis palutud andmeile soovib Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus eriliselt kuulda õpetajate arvamusi ja seisukohti seniste õpikute ja soove ja ettepanekuid nende võimalike uustrükkide kohta. Ka kõik soovid ja ettepanekud uute vajalike õpikute kohta on väga tere tulnud!

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus palub kõigi koolide juhatajaid ja õpetajaid juurde lisatud ankeedi täitmise tõsiselt suhtuda ja esitatud küsimustele vastata täpselt ja vajaduse puhul üksikasjaliselt. Ankeedis esitatud materjal tuleb pärast vastavat läbitöötust avaldamisele ja me loodame, et sellest võib tulla palju kasu meie õpikute küsimuse vajalikule ja otstarbekale lahendamisele.”

ANKEET ÕPIKUTE JA NENDE KASUTAMISE KOHTA

1. Kooli nimetus ja aadress:
2. Juhataja nimi ja aadress:
3. Koolis on õpetajat.
4. Õpilaste arv 1979/80. õppeaastal.
5. Kool töötab klassiga/rühmaga.
6. Kes muretseb koolile/õpilastele õpikuid?
7. Kas kõik õpilased koolis on varustatud vajalike õpikutega?
8. Kui eelmine vastus on eitav, siis kui paljudel õpilastel puuduvad vajalikud õpikud ja missugused?
9. Kuidas suhtuvad lastevanemad õpikute muretsemisse?
10. Kui kool (kooli ülalpidaja) muretseb õpikud, siis kas õpikud jäävadki pärast vastava õppekursuse läbivõtmist või õpilaste koolist lahkumisel õpilaste kätte?
11. Kas kool või kooli ülalpidaja on saanud väljastpoolt toetust kooli ülalpidamise kulude katteks? Jaataval korral kellelt ja kui palju?
12. Missuguseid õpikuid kasutatakse praegu koolis? Märkida palume õpiku täpne tiitel, trükk ja ilmumisaasta. Iga õpiku kohta palume märkida üksikasjaline hinnang oma tähelepanekute ja töökogemuste põhjal. Kui koolis kasutatakse lisamaterjali või enda poolt kombineeritud õpikuid, siis ka kõik need üles märkida. Vajaduse puhul kasutada lisalehti.

Kahjuks ei saanud Saksamaalt ja Austraaliast ühtegi vastust. Vastuseid saabus Rootsis, Inglismaalt, Kanadast ja USA-st. Mittevastamise põhjusi võib olla mitmeid, igatahes mitte koolitegevuse puudumine, nagu Austraalias või osalt ka Saksamaal, vaid ka eesti keele õpetuse teistlaadi korraldamine.

Saabunud vastustest ilmnis väga huvitavaid asjaolusid, milledest katsume alljärgnevas mõnda lühidalt refereerida ja vajaduse puhul ka tsiteerida.

Alustame ühe tähtsama peatükiga koolitegevuses: õ p i k u d. Enamus koole on vastanud jaatavalt, s.t., et kooli õpilased on varustatud vajalike õpikutega. Sel puhul on õpikute muretsetajateks olnud osalt otseselt lastevanemad, osalt koolid nendele selleks otstarbeks määratud summadest, mis on laekunud õppemaksudest või toetustest. Leidub ka koole, kus mõned lastevanemad keelduvad vajalike õpikuid muretsemast. Sel korral on koolid katsunud seda probleemi omal jõul lahendada.

Õpikutega seoses on aga ilmnunud eriline asjaolu: õpikute või nende osade paljundamine kserograafi abil. Kuigi üks juhataja kirjutab, et vastavaid õpikuid on praegu saada ja et lastevanemad on nõus muretsema kõik, mis on vaja. Ka kohalik selts on määranud raha koolile õppematerjali muretsemiseks. Sellele kõigele vaatamata õpetajad paljundavad õpikuid. Sel puhul ei saa õpilased korralikke eesti õpikuid nähagi.

Ankeedis esitatud punktide 7, 8, 9 ja 10 kokkuvõttes võime nentida, et õpikute olemasolu ja kasutamine koolides näib olevat üsna rahuldavalt korraldatud, peale mõnede erandite, nagu veel saada olevate õpikute paljundamine kserograafi abil. Veel 8-10 aastat tagasi oli õpikute asi paljudes koolides väga halval järjel.

Mis puutub ankeedi 11. punkti küsimusse, kas kool või kooli ülalpidaja on saanud väljastpoolt toetust, siis sellele vastustest võime näha rõõmustavaid andmeid. Kõigepealt on märgata lastevanemate rolli tõusu õppemaksude näol. Teiseks on näha kohalike organisatsioonide, eriti koguduste majanduslikku kaasabi tõusu. Kolmandaks on esile kerkinud toetusi väljastpoolt oma kooli piirkonda. Nii on USA-s toetanud Koolifond paljusid koole üsna tõhusate summadega. Kanadas on peale lastevanemate ja kohalike organisatsioonide areenile kerkinud föderaal- ja ka kohalikud omavalitsused kohati, nagu Torontos, üsna tõhusate summadega. Rootsis tasub riik ja kohalikud kommuunid Stokholmi ja Göteborgi eesti koolidele kõik ülalpidamiskulud, õpetajate töötasud kaasa arvatud. Täienduskoollides saavad õpetajad oma töötasud õpiringide tegevuse raamides, kuna õpikute ja muu õppematerjali muretsemine on kooli ülalpidaja resp. lastevanemate õlgadel. Rootsi koolides toimuva eesti keele õpetuses tasub riik õpetajate palgad ja annab õpilastele õpikud ja muu õppematerjali tasuta.

Selle peatüki lühikokkuvõttest näeme, et koolide ülalpidamisegi alal on toimunud suur muudatus paremusele ja et selles osas vajalike kulutuste kandmisele on ka riigid ja omavalitsused kaasa tulnud. Seegi on väga rõõmustav.

P u h t p e d a g o o g i l i s e s t s e i s u k o h a s t on ankeedis kõige tähtsam 12. punkt. Selles antud vastustes kajastub meie koolide tegevus rahvusliku õpetuse alal. Siin näeme ka meie koolide probleeme ja muresid, mis neil on seoses oma tegevusega. Alljärgnevas katsume esile tõsta kõige olulisemaid momente ankeetides esitatud õpikute ja lisamaterjalide tulvast ja nende juurde lisatud õpetajate kommentaaridest ja soovidest.

Nagu juba ette arvata võis, on üle maailma meie koolide ühiseks peamureks vajaliku õpiku puudumine lastele, kes tuuakse eesti kooli (ka suvekodusse) osaliselt või koguni täielikult umbkeelsetena. Kohati on olukord sellel alal väga täbar. Selle kohta olgu ankeetidest esitatud ainult mõned näited. „Kuna peaaegu kõik õpilased räägivad ainult rootsi keelt, kuid vastavaid õpikuid ei ole üldse olemas.” „Enamiku õpilaste kodune keel on inglise keel, seetõttu oleks meil hädasti vaja inglise-eestikeelseid õpikuid.” Koolides on moodustatud eesti keelt mitteoskavaist õpilastest erirühmad, aga sobivat õppematerjali ei ole õpetajail ega õpilastele kätte anda. Mida me peame tegema nendega? – küsivad paljud.

Sellel alal näib siiski olevat suuri erinevusi koolide vahel. Eesti keelt oskavate õpilaste eesti keele oskuse tase on omakorda väga erinev ja ebahütlane, eriti madalamal kooliastmel. Õpetajad märgivad, et viimaseil aastail on eesti keele oskuse tase järjest madalamale langenud. See nähtus on hakanud ilmnema eeskätt väiksemais keskustes, kus eesti omakultuuriline isetegevus on peaaegu olematu, peale eestikeelsete jumalateenistuste. Seetõttu ei ole ka eesti noortel – niipalju kui neid juhtub kusagil olema – mingisugust omavahelist isetegevust ja maast-madalast nad seltsivad ainult kohaliku maa noortega. Kui ka kodu roll juhtub olema eesti keele õpetamises puudulik, siis seisab eesti kool – kui laps üldse sinna tuuakse – väga raske probleemi ees.

On aga ka teissuguseid kohti, kus pannakse juba kodudes eesti keelele väga tugev põhi ja kus on elav eesti rahvuskultuuriline isetegevus ka noorte hulgas. Neis kohtades tulevad lapsed eesti kooli üsna kõrge eesti keele oskusega, mis on koguni välja jõudnud nn. kõõgikeele tasemest.

Nüüd me seisame uue eesti keele õpiku vajaduse ees algastmele ülemaailmses ulatuses. Kes oskab koostada sellist ühist eesti keele õpikut, mis rahuldaks kõiki koole üle maailma? Aga püsima jääb praegu otse karjuv nõue: millal saame eesti keele õpiku eesti keelt mitte oskavaile õpilastele?

Punkt 12. all esitatud õpikute ja lisamaterjalide tulvast ja õpetajate kommentaaridest nende kohta väärib pikemat kirjutist. Siinkohal vahest ainult mõned märkmed.

Ühe kooli juhataja märgib kasutamisel olevate õpikute nimestikus ms. allakirjutanu „Eesti lugemik” I (Stokholm, 1947). Nim. õpikut nimestikus nähes ma ei tahtnud omi silmi hästi uskuda. Üllatus oli seda suurem, et vastavas nimestikus ei nähtunud uuemaid eesti keele lugemikke (näit. „Õpeta mind lugema” II, „Eesti alglugemikud” I-III, „Emakeele lugemik kodule ja koolile” (Toronto). Kas ei ole siiski „Eesti lugemik” I (1947. a. väljaande) õigem koht nüüd Eesti Arhiivis Lake-woodis?

Ühe kooli õpikute nimestikus esineb mag. Johannes Aaviku „Aabits ja lugemik” (Stokholm, 1944). Õpetaja märgib selle juurde, et see olevat väga hea õpik laste lugema õpetamisel ja soovitab tungival selle kordustrüki väljaandmist, kuna seda ei olevat enam kusagilt saada. Kasutusel olevate õpikute nimestikus esineb ka – kuigi ainult mõnes koolis – allakirjutanu „Eesti lugemik” II (1959). Kuigi nim. lugemikku on veel laos, kuid sellegi õige koht on nüüd mõnes eesti arhiivis, sest see on juba ammu oma aja üle elanud ja tugevasti vananenud, kuna selle käsikiri valmis juba 25 aastat tagasi.

Kasutusel olevate õpikute kohta on õpetajailt rohkesti kommentaare, nii kiit-

vaid kui laitvaid. Alamal esitame mõned tsitaadid.

„V. Lenki raamatud on ajakohased ja sobivad. Ootame pikisilmi „Eesti keele harjutustik” II ilmumist. Kas Rootsis ei oleks võimalik midagi taolist välja anda? Ilon Wiklandi illustatsioonid meeldivad lastele väga ja kuna ilusad pildid õpikutes teevad koolitöö huvitavamaks, siis loodan, et õpik-harjutustik *in spe* ilmuks I. Wiklandi illustatsioonidega.” „Raamatut „Laule, mängu ja tantse väikelastele” kasutame usinasti. See on sobiv raamat nii eelkooli kui ka algastme õpilastele.” „Lumiste, L. jt. „Meie kodumaa”. Seda raamatut kasutame tükihaaval. Keel on väga raske ja enamasti keerulise lauseehitusega. Materjal on ka lastele igavalt esitatud.” „On kahju, et paguluses ei ole ilmunud ühtegi sobivat maateaduse õpikut üheleegi esinevale koolitüübile. Kasutatavad õpikud on ebapraktilised, lünklikud ja liiga pikad või kuiavad ja kokkuvõtlikud. Kool koostöös aine õpetajaga peab ise valima, mida kasutada. Samuti puudub sobiv värviline kaart, mis volditult sobiks töövihiku vahele õpilastele kaasas kandmiseks.”

Keeleõpikute kohta on ka rohkesti negatiivseid kommentaare peaaegu igas ankeedis nooremale astmele määratud õpiku kohta. Siinkohal esitame kommentaari vanemale astmele määratud õpiku kohta: „Eesti keele õpetamisel on peamiseks õpikuks H. Jänese „Meie emakeel” III. Hinnang: Üldiselt rahuldav. Palju ruumi on antud hääliku- ja vormiõpetusele. Harjutused sisuliselt ja sõnastuselt vananenud. Sõnad kõnekeeles vähe kasutatavad. Soovid: suuremat tähelepanu lauseõpetusele, harjutused rohkem linlasliku ja tänapäevalise sõnavara.” Õpetajate hinnanguid on veel rohkesti, aga ehk jätkub nendestki.

E s i t a t u d s o o v i d e s t toome ka mõned näited. „Tore ka, kui oleks olemas harjutustik, mis käsitleb süstemaatiliselt neid keelevigu, mis on võõrkeeles mõjul tekkinud. Näiteks: meeldima, nagu „poiss meeldib koerad” (The boy likes dogs). „Rohkem kergest lugemismaterjali, n.ö. remedial reading eesti keeles, mis süstemaatiliselt arendab kas või piiratud sõnavara – ja need olgu lastele põnevad lugeda.” On rohkesti veel teisigi soove, aga ehk jätkub nendestki.

Eespool oli juba vihjatud õpilaste eesti keele oskuse taseme suurele erinevusele. Seetõttu on ka koolide nõudmised ja tase eesti keeles väga erinev. Sellest jootuvalt võidakse üsna paljudes koolides juba algastmel käsitleda küsimusi, milledest teised koolid ei saa sellel astmel veel undki näha. Kas ei tuleks seetõttu algastmele koostada kaks eri õpikut: üks edasijõudnuile ja teine vähem edasijõudnuile? Või kuidas tuleks lahendada seda rasket probleemi?

Mis puutub õpikute esinemissagedusse, siis on see väga laiaili valguv. See on johtuv osalt sellest, et valikuvõimalused meie koolide väikese arvu kohta on siiski suhteliselt suured ja kord kasutusele võetud õpikut (näit. eesti keele lugemike alal) ei vahetata nii kiiresti. Suur hajuvus ilmneb eriti lisamaterjalide hulgas. Õpikute sageduse kohta olgu esitatud ainult mõned andmed. Esikohal on „Eesti alglugemikud” I–III – 16 koolis. Nendele järgnevad „Õpeta mind lugema” I–II – 13 koolis, „Meie emakeel” I – 12 koolis, „Eesti aabits” – 11 koolis, „Eesti keele harjutustik” I – 8 koolis, O. Paasi „Eesti ajalugu” – 7 koolis, „Laule, mängu ja tantse väikelastele” – 6 koolis, „Väikest õigekeelsuse sõnaraamatut” – 6 koolis, „Meie emakeel” II – 6 koolis. See pilt ei tarvitse olla kaugeltki täielik, sest osa koole ei ole vastanud ankeedile.

Ankeetidele vastanute hulgas on suurimaks kooliks Toronto Eesti Täiendus-

kool 167 õpilasega ja 10 õpetajaga ja kõige väiksemaks kooliks on Ottawa Eesti Täienduslõpetuskool nelja õpilasega ja kolme õpetajaga.

L õ p p k o k k u v õ t t e n a olgu märgitud, et seda ankeeti tuleb lugeda õnnestunuks. Mõnedele lünkadele vaatamata see näitab tohutut suurt tööd, mida meie õpetajad on teostanud meie rahvusliku õpetuse tööväljal. Eriti ilmneb see kasutatud lisamaterjali suures rohkuses ja selle kohaldamisel vastavalt olukorrale ja meie õpilaste võimetele. Korduvalt on vihjatud sobiva lisamaterjali otsinguile – üsna tihti ka võõrkeeltest tõlkimisele –, et sel teel teostada õpetustöö mitmekesistamist ja individualiseerimist. See viitab sellele, et meie koolide kõik tüübid seisavad oma raske ülesande kõrgusel. Eestist võõrsile kaasa toodud ohvrimeelne ja idealistlik suhtumine oma kutsetöösse on edasi pärandunud ka meie õpetajate nooremale põlvkonnale. Sellest võime kõik suurimat rõõmu tunda.

Suurim tänu kõigile ankeedivastajaile!

L õ p e t u s e k s olgu veel vihjatud ühele asjaolule, mis ilmnes ankeedivas-tustest: meie noored entusiastlikud kolleegid vajavad eesti keele kaugõppekur-sust. Kes võtab selle korraldamise õige peatselt – esialgu kas või stensileeritult – oma õlgadele?

Herman Rajamaa

RAHVUSVAHELISELT FOORUMILT

Rahvusvahelise Õpetajate Ühingute Liidu (IFTA) kongress Madridis

Kongress toimus 23. juulist kuni 26. juulini Castellana hotellis südalinnas. Sel-lest võtsid osa Lääne-Saksamaa, Austraalia, Ivory Coast'i, Hispaania, Eesti Õpeta-jate Keskühingu, Prantsusmaa, Iisraeli, Jaapani, Luksemburgi, Mali, Senegali, Šveitsi, Togo, Tuneesia ja Jugoslaavia õpetajate keskorganisatsioonide delegaa-did. Vastutavaks korraldajaks oli Hispaania õpetajate organisatsioonide föderat-siooni presiidium. (Olgu tähendatud, et ka nende organisatsioon oli kauemat aega tegutsev eksililis.) Teemadeks kongressil olid: I) Õpilaste ja õpetajate tervis-hoidlik teenindamine ja II) Kooliühiskonna osavõtt haridusliku süsteemi rakenda-misest.

Esimesel teemal kõneles prantslane Alain Chauvet, kes oli läbi töötanud eri maade poolt saadetud küsimuslehed, kus anti üsna põhjalik informatsioon selle kohta, millised hügieenilised tingimused nii koolides kui eelkoolialiste asutustes eksisteerivad. Eriline rõhk oli pandud ka avalikule arstiabile, toitlustamisproblee-mile vaesemate rahvakihtide juures ja hoolitsemisele lasteaedade eest neile laste-le, kelle vanemad töötavad.

Teisel teemal esitas vastava kokkuvõtte Hispaania õpetajate föderatsiooni esindaja Jeronime Nieto. Fookuses olid küsimused: kas õpetajatele, lastevanema-tele (ja ka õpilastele) on seaduslikus korras antud võimalus hariduslikus süstee-mis kaasa rääkida, millises ulatuses see toimub ja kes seda finantseerib; kohaliku omavalitsuse suhe keskvalitsusega haldusalal; nii pedagoogilised kui ka sotsioloog-ilised mõjustused kooliühiskonna poolt; demokraatliku haridussüsteemi puudu-

sed ja nende vastandina bürookraatlikku iseloomu kandvate koolivalitsuste reformid; erainstitutsioonide osatähtsus avalike koolide võrgus ja nende finantseerimise riigi poolt.

Läbirääkimistel leidsid paljud delegaadid, et koolide hügieeniline olukord nõuab kiiret parandamist, varustus moderniseerimist ja arstlik personal ning õdedevõrk laiendamist. Ka kooliühiskonna osavõttu haridusliku süsteemi rakendamisest ning selle mõju hariduspoliitiliste eesmärkide ülesseadmisel tuleks suurendada.

Administratiivalase ülevaate andis peasekretär J. Daubard.

Uudsusena võttis kongress vastu uue konstitutsiooni, mis koosneb kümnest osast ja määritleb IFTA sihtjooned ja halduspiirkonnad.

A r u a n d e d. Eesti Õpetajate Keskühingu esindaja, käesoleva kokkuvõtte autor, andis ülevaate Keskühingu tegevusest möödunud tegevusaasta jooksul, rõhutades meie etnilise kultuuri säilitamise ja süvendamise vajadust neis maades, kus leidub meie inimesi. Ettekandes leidsid nimetamist meie koolid Rootsis ja täienduskoolid teistes maades, ka eesti keele eksamid Londoni ülikooli juures ja koduõpetuse organiseerimine eksamitele ettevalmistamiseks, õpetajate kursused jne. – Kõnelejale Enn Saluveerile esitati hiljem eraviisiliselt küsimusi töö kohta meie koolides ja emakeele oskuse säilitamise kohta noorte hulgas võõrsil.

Kongressi lõpp-päeval võeti vastu rida resolutsioone, kus rõhutati: a) tervishoiu tähtsust eelkoolialiste ja koolialiste laste juures; tervishoidlikust teenindamisest peaksid osa võtma peale arstide ka psühholoogid, heaoluametnikud ja sotsioloogid; oluline on koostöö tervishoiuministeeriumi, kohalike omavalitsuste, lastevanemate ja õpetajate organisatsioonide vahel; b) kooliühiskonna osavõtmisel haridussüsteemi läbiviimisest rõhutati vajadust kaasa tõmmata kõiki vastavaid institutsioone; pedagoogilised ja didaktilised probleemid peaksid jääma õpetajate valdkonda; ressursside jagamisel tuleks senisest rohkem rakendada kohalike piirkondade funktsioone haridusalaste küsimuste lahendamisel ja vähendada kesk-asutuste aeglast bürokratismi; koostöö kõikide organisatsioonidega, kes tegelevad haridusalaste küsimustega ükskõik millises astmes, on paratamatu eeldus ühe maa kultuurilise taseme tõstmiseks ja selle elementide rakendamiseks rahvale kui tervikule.

Üldiselt jättis seekordne kongress väga hea mulje. Kohalikud korraldajad olid teinud kõik, et delegaatidel oleks hubane olla, samuti, et neile ka ekskursioonide näol anda teatud ülevaadet Hispaania ajaloost ja kultuurist. Korraldati terve rida vastuvõtte Madriidi linnapea, haridusministri ja teiste valitsuse esindajate poolt. Samuti andis ka kohalik õpetajate föderatsioon lõunasöögi ja lahkumisõhtu. –

Me oleme olnud nüüd ligi 30 aastat tegevuses WCOTP ja IFTA liikmena ja sellisena oleme säilitanud hea nime kui kutseline organisatsioon, kelle peamiseks eesmärgiks on anda humaansusele ja etnilisele kultuurile tema väärtuslik koht demokraatlikus mõtlemisviisis ja liberaalses koolisüsteemis. Seda saame aga ainult siis saavutada, kui nii noored kui vanad, kaasa arvatud ka riigijuhid, austavad inimese põhiväärtust ja praktiseerivad Human Rights koodi, mis LRO poolt on vastu võetud ja mitmel korral avalikult proklameeritud.

Järgmine kongress toimub arvatavasti 14. ja 15. juulil 1980 Ivory Coast'is Abidjanis. Teemadeks seal on: a) ümbruskondlik haridus, b) õpetaja mõjusfäär

eluajapikkuses haridusprotsessis. Kui meie esindajal pole kauge maa ja rahaliste raskuste tõttu võimalik sellest kongressist osa võtta, siis on minul juba Šveitsi saksa keelt kõnelevate õpetajate uniooniga kokkulepe, et nemad meid seal esindavad. Nende peasekretär F. von Bidder on Kundas sündinud ja seega virulane.

Enn Saluveer

FIPESO – Rahvusvaheline Gümnaasiumiõpetajate Liit

pidas oma 49. kongressi 23.–26. juulil Stokholmis. Kongressist võttis osa 36 eri maad. Eesti on Gümnaasiumi Õpetajate Ühingu kaudu täieõiguslik liige selles rahvusvahelises pedagoogilises koostöös. Eesti delegatsiooni kuulusid lektor W. Muld ja fil.dr. Joh. Ungerson ning vaatlejatena Ingrid Kuldvere-Ungerson, Heli Schwinne ja Merike Sild.

Kongressi peateemaks oli rootsi ja eesti delegaatide poolt Luksemburgi kongressil ette pandud teema: „Gümnaasiumiõpetajate ettevalmistus tänapäevaseks kutsetööks”. Neli päeva kestnud töökoosolekute järele võeti üksmeelselt vastu resolutsioonid, mille sisu siinjuures lühidalt refereerin.

Sissejuhatavalt mainib kongress, et Pariisi kongressi otsused aastast 1974 tulevad eelkõige täita, see sisaldab nõuet, et õpetajate ettevalmistust tuleb kõikides ainetes kvalitatiivselt parandada ja õpetajate kutseoskust teenistusaja kestel alaliselt täienduskursuste kaudu tõsta.

Stokholmi kongressi otsuse kohaselt peab gümnaasiumiõpetajate teaduslik ettevalmistus olema süstemaatiline, laiaulatuslik, see ei või piirduda ainult kitsa erialaga ja peab põhinema teaduslikel uurimistulemustel. Pedagoogiline väljajõpe peab olema ennekõike teaduslikele teesidele rajatud, teoreetiline ja praktiline ning peab sisaldama järgmisi momente:

- see peab andma tulevasele õpetajale arusaamise ja äratundmise ning hea oskuse pedagoogilistest probleemidest eri koolitüüpide juures.
- see peab sisse juhatama tulevase õpetaja pedagoogilis-antropoloogilisse ainevalda.
- see peab andma väljaõppe arengupsühholoogiast ning häid teadmisi sotsioloogiast niihästi noorsoo kui ka täiskasvanute vaadete taustal.
- see peab andma eriväljaõppe kõnekunstis ja kätte näitama didaktilised oskused spetsiaalküsimustes.
- see peab andma tulevasele õpetajale juba esimesest tööpäevast alates kindla pretensiooni pedagoogilises töös.

Kongress asub seisukohale, et eeltoodud teaduslik ja pedagoogiline ettevalmistus tagab tulevasele õpetajale edu pedagoogilises töös, eriti aga õpetuse individualiseerimises, sobiva vahekorra loomise õpilasega, mõistmise ja õiglase hindamise õpilase sotsiaalsest ja kultuursest miljööst ning oskuse hea eduga kasutada audiovisuaalseid ja teisi moodsaid õppevahendeid.

Kongress toonitas, et teaduslike ainete pedagoogiline käsitamisoskus ja didaktiline siduvus ainevallas on ainult siis võimalik, kui see ettevalmistamise ajal samm-sammult käsitlusele võetakse. Siinjuures juhitakse tähelepanu asjaoludele,

et praktiline ettevalmistus peab olema seotud teoreetilise pedagoogika alusega, õppeaeg ei või olla väga piiratud ning õpetuse nivoo ei tohi kujuneda takistavaks teguriks.

Kongress pidas vajalikuks, et gümnaasiumiõpetaja teaduslik ja pedagoogiline ettevalmistus peab toimuma ülikooli juures ja kestma vähemalt 5 aastat. Sellele akadeemilisele stuudiumile peab järgnema vähemalt üks praktika-aasta. Praktika-aasta kestel peab noor õpetaja saama kõike võimalikku abi, et tema saaks kutsetöös varem õpitud teadmisi kasutusele võtta, et see annaks õpetamisele teadusliku sügavuse ja pedagoogilise laiuse. Kongress peab vajalikuks ja rõhutab, et õpetajate täienduskursused on absoluutselt hädavajalikud. Siin leitakse, et iga õpetaja jõuab teatud aja järele temaatilisse raskuspunkti, kus täienduskursus ei tohi enam olla kaugel. Vajadus uute teadmiste järele kutsetöös on siis absoluutne. Täienduskursustele lisaks peab kongress vajalikuks õpetajale teatud vaheaja järele üks aasta „teenistusvabadust” edasiõppimise otstarbel. Samuti peetakse vajalikuks, et õpetajate ettevalmistamisel ja täienduskursustel oleks sihikindlus ja aktiivsus. Siin tuleks proovimisele ja käsitlemisele uued meetodid ja õppevahendid. — Koolivalitsused peavad hoolitsema, et täienduskursustel oleksid õ p p e v a h e n d i d u u t e k o o l i r e f o r m i d e l ä b i v i i m i s e l, samuti väljaõpetus teatud ülesannetes nagu täiskasvanute õpetamine ja välismaalaste õpetamine. Samuti peab leitama sobiv teenistus algajale noorele õpetajale. Kongress nõuab ametivõimudelt veel paremat kvaliteeti õpetajate ettevalmistajailt, siin seatakse üles norm, et õpetajate ettevalmistajad peavad ise omama teoreetilise ja praktilise õpetaja kõrge kvaliteediga ettevalmistuse. Õpetaja side ülikooliga ei tohi katkeda. Peetakse väga vajalikuks, et noored õpetajad saaksid võimaluse tundma õppida koolisüsteeme välismaades ja keeleõpetajaile täielikumat praktilist oskust võõrkeeltes, eriti tähtis on see õpetajaile, kes õpetavad välismaalasi või on välissteenistuses.

Järgmine FIPESO kongress peetakse Dublinis 1980.

Kongress lõppes lõunaga „Stallmästaregårdenis” ja järgmisel päeval ekskursiooniga Stokholmis ja ümbruses nii rongi, autobussi kui laevaga.

Joh. Ungerson

Mis on WCOTP?

World Confederation of Organizations of the Teaching Profession (Ülemaailmne Õpetajate organisatsioonide Kutseühing) koosneb õpetajate organisatsioonidest üle kogu maailma. Ühing loodi aastal 1952 kolme suure õpetajateorganisatsiooni liitumise teel. Need organisatsioonid olid: The World Organization of the Teaching Profession (WOTP), The International Federation of Teachers Association (IFTA) ja International Federation of Secondary Teachers (Tuntud prantsuse keelest lühenduse all FIPESO).

WCOTP tegevusaladeks on hariduse arendamine ja õpetajate olukord. Organisatsioon avaldab iseseisvat poliitilist mõju oma pürgimustes kindlustada võrdseid võimalusi hariduseks eri maades, tõsta hariduse taset, kaitsta õpetajate huvisid,

ette tuua nende seisukohti hariduse ja kutse alal ning kindlustada nende olukorra paranemist.

Organisatsioon tunnistab, et haridus on väga tähtis osa igasuguses ühiskondlikus arengus ja õpetajad moodustavad olulise lüli sotsiaalpoliitikas ja praktilises hariduseandmises ning hariduse eesmärkide ja ühiskonna huvide vahel üldse.

WCOTP usub, et kõik rahvuslikud õpetajate organisatsioonid peaksid ise vabalt võima määrata oma poliitika ja kavad, lähtudes oma rahvuslikust seisukohast. Ühingu eesmärk peaks olema neid kooskõlastada rahvusvahelisel tasemel, et seal teenida nende ühiseid huvisid hariduse alal, hoolimata nende poliitilistest, usulistest, etnilistest, majanduslikest või sotsiaalseist erinevustist.

Üheks tähtsaks WCOTP ülesandeks seejuures on õpetajate kutseühingute solidaarsuse ettetoomine rahvusvahelisel pinnal ning materiaalse ja moraalse toe andmine õpetajatele ja nende organisatsioonidele, kui neid tabavad raskused organisatoorseil, poliitilisel või muudel põhjusil.

WCOTP liikmeteks võivad olla organisatsioonid ja institutsioonid. Liikmeskond jaguneb kolme kategooriasse:

1. Täisõiguslikud liikmed: võivad olla rahvuslikud organisatsioonid, kelle liikmeteks on nii alg-, keskkooli- kui gümnaasiumiõpetajad ja kes kutseühingute alusel on valitud täisõiguslikeks liikmeiks.
2. Assotsieeritud liikmed: mitmesugused rahvuslikud või rahvusvahelised organisatsioonid, kes tegelevad haridusküsimustega, riiklikud, kogukondlikud, regionaalsed või kohalikud õpetajate organisatsioonid. Nendel organisatsioonidel ei ole hääleõigust saadikutekogus.
3. Rahvusvaheline assotsieeritud liikmeks olek on avatud rahvusvahelistele organisatsioonidele, keda üksikult võiks valida täisõiguslikeks või assotsieeritud liikmeiks. Need võivad saata delegeate saadikutekogusse, aga ilma hääleõigusega.

Eesti Õpetajate Keskühing kuulub WCOTP liikmeskonda täisõigusliku liikmena juba 1952. aastast.

WCOTP¹ on umbes 120 täisõiguslikku liiget, 40 assotsieeritud ja 5 rahvusvahelist liiget 75–80 maal. Kõik need organisatsioonid haaravad kokku üle 5 miljoni õpetaja. WCOTP korraldab konverentse mitmel pool üle kogu maailma.

WCOTP TEGEVUS

on suurelt osalt suunatud ala-arenenud maade probleemidele, küsimustele, mis Roots ja mujal Läänemaailmas on juba ammu lahendatud. 1980. a. kongressi teemaks on „Haridus ja areng”. Sel puhul kirjutab WCOTP peasekretär John M. Thompson muuseas, et areng hõlmab endas nii majanduslikke, isiklikke, sotsiaalseid, kultuurilisi, moraalseid kui ka poliitilisi aspekte. Segu peab olema paras, et vältida plahvatust. Areng peab tähendama rohkem ümberkujundamist kui moderniseerimist.

Arengu eesmärgid on samad hariduse eesmärkidega: parem elu kõigile. Ghana õpetajate peasekretär Thomas A. Bedieko on öelnud: „. . . Maailma kõikide rahvaste lootus on asetatud haridusele.” Haridusel on tähtis osa eelduste loomisel, kus globaalne areng saab edusamme teha . . . Aga vastavate eelduste loomisest ei ole küllalt. Haridus võib ka otseselt kaasa aidata probleemide lahendamisel.

Konkreetsed näiteid WCOTP tegevuse kohta annab eksekutiivkomitee koos-

olek Morges'is 25.–29. mail 1979. Seal pöörati erilist tähelepanu regionaalsetele küsimustele. Lomé's oli olnud nii inglise kui prantsuse keelt kõnelevate aafriklaste kongress õpetajate organisatsioonide väljaarendamiseks. Ladina-Ameerikast esitati üksikasjalik ülevaade eriti õpetajate organisatsioonide raskustest töötada autoritaarsetes maades, kus puuduvad inimõigused, organiseerimisvabadus, majanduslik üheõiguslus ning vajalik toetus koolidele.

Aasia kohta esitati kava õpetajate organisatsiooni väljajhitamiseks.

Euroopa osas on raskusi ühise õpetajate ametiühingu loomisega, hoolimata sellest, et nad kuuluvad organisatsioonidesse nagu Euroopa Ametiühingute Ühing ja Euroopa Ühisturu riikide komisjoni.

Põhja-Ameerika osas oli eksekutiivkomiteel kava kolmel seminaril Kanada-USA piiril käsitleda vaherkorda poliitiliste instantsidega. Erilist tähelepanu omistati seal kasvatusel rahuks ja õpetajate staatusele.

Meemo Mäelo

BALTIMORE'I EESTI KOOLIST

Käesoleva õppeaastaga 1979/80 astub Baltimore'i Eesti Kool 25. aastasse. Kool alustas tegevust 23. oktoobril 1955, esimeseks koolijuhatajaks oli Tõnis Roosmaa.

Paljud B. E. Kooli endised õpilased on juhtivalt tegevad eestluse töös, nende lapsed käivad koolis ja kaks endist õpilast on juba õpetajad B. E. Koolis.

Baltimore'i Eesti Kooli lõppklass kevadel 1979. Vasakul: klassijuhataja Ester Ulm. (Foto F. Tamm).

Möödunud õppeaastal lõpetas koolikursuse kuus 16-17-aastast õpilast. Käesoleval õppeaastal on õpilasi 24, vanuses 5 kuni 16.

Asutamisest saadik on kool töötanud igal pühapäeval oktoobrist kuni mai keskpaigani. Kooliaastal on keskmiselt 26 õppepäeva ja igal koolipäeval on 5 õppetundi. Õpetajaid on sellel õppeaastal 8. Senise koolijuhataja Ester Ulmi lahkumise järel kutsus Lastevanemate komitee koolijuhatajaks kauaaegse õpetaja Ilme Roometsa. Koolis töötab lasteaed Tiitu Lingi juhatusel. Eesti keelt mittevaldavaid õpilasi ei ole.

Õppeaineteks on eesti keel ja kirjandus, ajalugu, maateadus, laulmine, usuõpetus ja rahvatants. Kooli jõulupuuks ja kevadiseks lõpupeoks valmistatakse ette näidend ja iga koolipeo kavas on tegevad kõik õpilased. Kooli õpilased esinevad ka Vabaduspäeva aktustel ja kirjandusõhtuil. 1–2 korda aastas toimetas B. E. Kool ajalehes „Vaba Eesti Sõna” ilmutat „Noorte Lehekülge”. Igal kevadel pärast kooliaasta lõppu toimub kooli ühine ühepäevane väljasõit.

1978. aastal andis kool välja kahe õpiku uustrüki: Elmar Muuk, „Lühike eesti keeleõpetus” ja Parlo-Mihkla-Aavik, „Eesti kirjanduslugu”.

Koolitöö kulgeb sujuvalt. Mõned õpetajad tulevad ja vanemad toovad oma lapsed Baltimore'i Eesti Kooli mitmekümne miili tagant. Praegu ei ole ette näha õpetajate ega eesti keelt kõnelevate õpilaste puudust.

Baltimore'i Eesti Kooli tegevusele lisaks olgu veel märgitud, et reede õhtuti käib siinses Eesti Majas koos umbkeelsete grupp, kus eesti meeste muulastest naised ja nende teismelised tütreid püüavad hoolega õppida eesti keelt.

Ilme Roomets

Baltimore'i Eesti Kooli õpetajaid ja õpilasi veebruaris 1980. 2. rida vasakult: õpetajad Marju Põldmäe ja Tiina Kiima, paremalt: lasteaiajuhataja Tiitu Ling ja koolijuhataja Ilme Roomets, 4. rida vasakult: õpetaja Felix Tamm ja äärmine paremal: õpetaja Reet Kaseoru. Pildilt puuduvad õpetajad Juta Zacharski ja abipraost Max Saar ja kaks õpilast.

Sada aastat dir. V. Raami sünnist

12. märtsil k.a. möödus 100 aastat Rakvere Õpetajate Seminari ja Tartu Pedagoogiumi direktori Voldemar Raami sünnist.

Kui 1945. a. algul otsustatud uuesti avada Rakvere Õpetajate Seminar, siis määratud V. Raam selle direktoriks. V. Raam ei saanud siiski kuigi kaua sellel kohal töötada, sest ta suri juba 2. oktoobril 1946 ja on maetud Rakvere kalmistule.

Siin esitatud ülesvõtte dir. V. Raamist on tõenäoliselt võetud tema 50. aasta sünnipäeva puhul.

Rakvere Õpetajate Seminari X lend 1931. a. kevadel. Esireas õpetajad vasakult: S. Noor, L. Pärn, H. Mühlberg-Kauri, Dir. V. Raam, dr. E. Pallon, E. Vasiljeva, R. Linnau-Linno, E. Vihman, H. Jürisson, Th. Brandt. Teises reas viimne paremal A. Öunapuu. Viinses (viieadas reas) vasakult õpetajad: 1. Th. Andreesson, 3. A. Lehis, 6. A. Nurk.

Austraalia uudiseid

Lisaks juba varem mitmel korral antud üsnagi tõhusale toetusele New South Wales'i osariigi poolt Sydney' eesti koolile on nüüd rõõmustavaks uudiseks, et 1980. a. alates võib New South Wales'i osariigis küpsuseksami üheks aineks valida eesti keele. Selle saavutamiseks tuli võidelda mitu aastat. Nüüd on võitlust sellesama saavutamiseks laiendatud ka teistele osariikidele, kus elab suuremal arvul eestlasi.

Möödunud aastal alustati ka Sydney's kasvatuspäevade korraldamisega. Tervele reale hästi ettevalmistatud ettekandeile tuli rohkesti kuulajaid-sõnavõtjaid, nende hulgas rõõmustaval viisil ka arvukalt noori. Pettumuseks oli siiski asjaolu, et osalejate hulgas oli üpris vähe noori lastevanemaid.

Aasta algul toimus mag. Tiiu Salasoo juhatusel järjekordne noorte Metsäülikool, kus olnud 24 osalejat. Seekord olnud seal peateemaks eesti keel ja rahvaluule. Kolme päeva kestel igal hommikul keeltetundides õpiti eesti keelt kahes rühmas. Hiljem kuulati terve rea ettekandeid, vaieldi, lauldi, tant-siti ja mängiti hilja ööni — see kõik puhteestikeelses maailmas. Kas võib enam paremat soovida? Veel rõõmustavam oli kuulda, suur osa Metsäülikoolis osalejaist sõidab Stokholmi Eesti Päevadele. Tere tulemast kõigile!

*

Käesolevas „Bülletäänis” avaldasime Aho Rebase kirjutise „Noorte keeleoskus ja koolid” m õ t t e v a h e t u s e k o r r a s. Toimetuse soovib, et mõttevahetus A. Rebase käsitletud probleemidest jätkuks järgmises „Bülletäänis”.

*

Kolmas eesti õpetajate ülemaailmne konverents

toimub Esto-80 raamides teispäeval 8. juulil kl. 9.00–14.00 Stokholmi Vanalinna Svartmangatan 20–22.

Kuna külalisi saabub ülemaailmselt, Rootsist Austraaliani, siis on konverentsi sissejuhatavat järk kl. 9.00–10.00

määratud kogunemisele, registreerumisele, vanade tutvuste uuendamisele ja uute sõlmimisele ja Eesti Kooli ajalooliste ruumidega tutvumisele.

Konverentsi teine järk algab täpselt kl. 10.00. Konverentsi korraldava toimkonna sooviks on, et seekord saaksime linnulennulise ülevaate meie rahvusliku kasvatus- ja õpetuse olukorrast ja probleemidest ülemaailmses ulatuses. Selleks on konverentsi kavas 15-minutilised ettekanded kuult maalt. Nendele lisaks on sama lühike ettekanne pädevuse (kompetentsuse) küsimusest eesti koolis töötamiseks ja võib-olla ka konverentsi lõpetuseks veel üks lühiettekanne, kui selleks jääb sobiv võimalus.

Ettekandeile järgneb pildistamine ja siis kohe pidulik koosviibimine kohvilauas kooli müstilises einelauaruumis, kus on võimalik ka tervituseks sõna kasutada ja võib-olla ka veidi ühislaulu harrastada.

Koosviibimisele järgneb vaba sõna, milleks on küllaldaselt aega varutud ja mille kasutamist oodatakse suurima huviga. See on ju ainulaadne võimalus, kus me võime kuulda oma rahvuspedagoogilisel tööväljal töötanud ja töötavate kolleegide ja noortejuhtide seisukohti, arvamusi ja kogemusi ülemaailmses ulatuses. Vaevalt see erakordne võimalus enam niipea kordub.

Piduliku kohvilaua korraldab grupp Stokholmi Eesti Kooli lastevanemaid. Tegelikult kulude katteks tuleb tasuda kr 25.—, mille saab õiendada registreerumisel. Kohvilaua korraldajad peavad aga teadma selles osalejate arvu. Selleks palutakse tingimata aegsasti e t t e r e g i s t r e e r u d a „Bülletääni” talituse aadressil.

Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus loodab suurearvulist osavõttu, eriti Rootsist kui Esto-80 korraldavalt maalt, ja üleme kõigile õpetajaile ja noortejuhtidele üle maailma südamest tere tulemast!

Herman Rajamaa